

LUENTOJA
SOSIALISESTA
SIVEYSOPISTA

PROF. GEORG von GIZYCKI

SUOMENNOS

HELSINGISSÄ 1906
TYÖVÄEN SANOMALEHTI O. Y:N KUSTANNUKSELLA

KOTKASSA 1906
KYMINLAAKSON TYÖVÄEN KIRJAPAINO

JOHDANTO.

Se näkökohta, jolta nykyajan suurinta kysymystä, yhteiskunnallista kysymystä, s. o. kysymystä pääoman ja työn välisestä suhteesta, on katseltava, on *yleinen hyvinvointi*, tarkemmin sanottuna: *kaikkien mahdollisimman suuri onni*. Ja tässä on pidettävä *jokaista yhtenä eikä ketään enempänä kuin yhtenä*. — Se käsky, joka meidät panee edistämään tätä yhteishyvää, on ainoa tinkimätön käsky. Kaikki yksityiset siveyssäännöt ovat tämän pääsäännön alaisia; niitten pätevyys riippuu siitä ehdosta, että ne ovat sen kanssa sopusoinnussa.

Meidän velvollisuutemme on korottaa yhteisöä kaikin voimin ja parhaan tietomme mukaan. Me olemme, siinä määrin kuin meillä on voimia, vastuunalaisia meitä ympäröivälle maailmalle. Meidän ympärillämme on mitä erilaisinta kurjuutta. Joll'emme ponnista järkeämme keksiäksemme sen syitä ja löytääksemme keinoja sen poistamiseksi, ja joll'emme tämän tietomme mukaan sitte käy tositoimeen, olemme mekin syytä tuohon kurjuuteen.

Kun me ajattelemme maailman onnea ja kärsimystä, täytyy meidän, kuten sanottu, aina ottaa huomioon, että *jokaista on pidettävä yhtenä eikä ketään enempänä kuin*

yhtenä. — Mutta tätä neuvoa ei ole helppo seurata. Kaikkissa meissä on jonkunverran villi-ihmisen siveyttä: luonnonihmisten siveysohjeissa näet pidetään silmällä vain oman heimon hyvää; ja niissäkin siveyskäsityksissä, jotka vallitsevat nykyajan sivistyneissä yhteiskunnissa, otetaan hyvin usein huomioon vain omien luokkatoverien menestys ja tuloksena on sitten luokkamorali. Niin on paljonkin sellaisia hyötymoralin kannattajia, jotka tosin virallisesti julistavat suurimman ihmisjoukon suurimman onnen korkeimmaksi pyrkimysten päämääräksi, mutta käytännöllisesti asioita harkitessaan — itse sitä selvästi tajuamatta — ottavat milt'ei yksinomaan huomioon vain omat luokkatoverinsa. Että on olemassa muitakin ihmisiä kuin yläluokan sadan tuhannen joukko, sitä yksinkertaisesti ei ensinkään ajatella. — Vapautua kokonaan tästä luokka-itsekkyydestä, korvata se ihannemoralilla, on hyvin vaikea tehtävä, jota ei täydellisesti ylipäänsä voikaan täyttää. Meidän myötätuntomme on alituisesti valppaan ohjauksen alaisena, jotta se ei kohdistuisi väärälle tolalle, — jotta se ei vaikuttaisi harvain eduksi ja useitten vahingoksi. — Luokka-itsekkyyks on kenties vielä vaarallisempi kuin yksityisen itsekkäisyys; — vielä vaarallisempi senkin vuoksi, koska se paljon enemmän kuin yksityisen itsekkäisyys pukeutuu siveyden verhoon, koettaa väärentää siveellisiä vaistoja ja käyttää niitä apunaan.

Edun synnyttämä, mutta lopulta aivan siveellisenä hengenhavaintona vaikuttava ennakkoluulo on hyvin yleinen tosi-ilmiö, vaikka siihen ei vielä ole pantu tarpeeksi huomiota.

Erikoisen luonteenomainen muoto, missä luokkaitsekkyyks ilmenee, on haluttomuus kuulla yleensä mitään miljonain kärsimyksistä. Noitten ihmisten, niin ajattelee monikin syvällä sydämessään, pitäisi kunnolla ja herkeämättä tehdä työtä meidän hyväksemme; mutta muuten olisi heidän niin vähän kuin mahdollista päästettävä olemassaolons huomion esineeksi. — Jokainen yhteiskunnan pohjamaailta kuuluva ääni herättää harmia; se häiritsee omaa mukavuutta.

Mutta meidän päivinäme ei sellaisia ääniä enää voida vaimentaa eikä tukahuttaa; eikä niinmuodoin voida tulla onnelliseksi, niin kauan kuin ollaan tuon luokkaitsekkyyden orjina. Joka tempaisee ja katkoo ne paulat, — mitkä hänen sydäntään kuristavat, — joka veljellisellä osanotolla ottaa omakseen miljonien kohtalon, heidän surunsa, ilonsa, pyrintönsä ja ihanteensa, hän ei muutu ainoastaan paremmaksi, vaan myös onnellisemmaksi. — Synkkä elämäkatsomus, josta kärsii niin moni vallassaolevan luokan keskuudessa, on selitettävissä suureksi osaksi siitä, että he ovat menettäneet ihanteensa: — he näkevät kyllin tarkasti huomatakseen oman luokkansa siveellisen taantumuksen, ihanteettomuuden; mutta he eivät ole vielä edistyneet niin pitkälle, jotta liittyisivät myötätunnolla nykyajan johtavaan ihanteitten-kannattajaan, neljänteen säätyyn, työväen maailmaan.

Ja pitäkäämme mielessä: joka todellisena ihmisystävänä vakavasti toteuttaa sitä sääntöä, että jokaista on pidettävä yhtenä eikä ketään enempänä kuin yhtenä, hänen sydämelään täytyy ennen kaikkea olla näitten kansatoverien menestys, sillä niitä on suuri enemmistö. Hänen on ilolla tervehdittävä sitä, että he tarmokkaasti pyrkivät nousemaan ja käyttävä miljonain puolesta miljonanomistajia vastaan, — sanalla sanoen: hänen on pääoman ja työn välisessä taistelussa ryhdyttävä työtä puolustamaan.

Meidän nykyinen yhteiskuntajärjestyksemme ei ole aina ollut tällainen, ja sentähden ei meidän pidä luulla, että se aina tulisi tällaisena pysymään. Se on kehittynyt toisista yhteiskunnallisista olosuhteista ja se on toisten kautta taas vaihtuva.

Nykyisen kultuuritilamme epätäydellisyydestä tulemme askel askeleelta vakuutetuiksi. — No, ihmiskuntahan onkin tosiasiaassa vielä vallan nuori: vasta joku vuosisata sitten on se oppinut kirjapainotaidon, vasta Galilein ajoilta on peräisin tarkasti tieteellinen luonnontutkimus, ja henkiset sekä yhteiskuntatieteet ovat vasta alullaan.

Ihmiskunta on oppiva vielä paljon.

Kaiken todennäköisyyden mukaan on sillä eletävänään

vielä useita satojatuhansia vuosia: ja jälkimaailma on niin ollen silmäilevä meidän aikaamme ja laitoksiamme samantapaisin mieltein kuin miten me ajattelemme villedä esi-isiamme. Tämä tieto on estävä meidät vaipumasta olevien olojen sokeaan ihailemiseen; samoin kuin toiselta puolen tieto kaiken luonnollisen ja hedelmällisen kehityksen verkallisesta tasaisuudesta on varjeleva meitä äkkipikaa kumoavista ja ajattelemattomista uudistuksista.

Niiden lukumäärä, — jotka „vanhaan hyvään aikaan“ olivat enemmistönä, — niiden lukumäärä, jotka lähtevät siitä kirkontorni-opista, että „kaikki on ollut aina niin kuin meillä nyt on ja tulee myöskin niin olemaan“, — käy päivä päivältä pienemmäksi. V. 1790 sanoi eräs preussilainen upseeri, jolle kerrottiin ihmisten aikaisemmista olosuhteista, sangen hämmästyneenä: „Minä kun olen ajatellut, että kaikki on aina ollut kuten meillä Preussissä.“ Sellaisia ihmisiä ei toki muualla kuin maalla liene enään paljon.

Se usko, että me nyt olemme syvälle käypien muutosten, todellisen „maailmankäänteen“ edessä, on vakamus, joka valtaa yhä suuremmat ihmisjoukot, ja tekee niin ollen pysymisen vanhassa, nykyisessä, kohta aivan mahdottomaksi.

Nyt ei ole enään aikaa mietiskeleviin unelmiin. Meidän tulee olla valveilla päivän tarpeitten suhteen. Meidän tulee päästä selville asiain tilasta. Meidän on tultava tietoisiksi siitä, mihin kuulumme, — seisomme taantumuksen vaiko edistyksen puolella, sortajien vaiko sorrettujen puolella, rahavallan vaiko kansan puolella.

Tyytymättömyyttä, joka nykyään on vallalla useimmissa piireissä, eikä ainoastaan varattomain joukossa, on usein kovasti moitittu. Mutta kuitenkin tiedämme me, että ilman tyytymättömyyttä ei ole edistystäkään. „Tyytymättömyydestä“, kuten aivan oikein on sanottu, „on lähtenyt kaikki suuri, mitä maan päällä on olemassa.“ Jos olemme tyytyväisiä kaikkeen siihen, mitä meillä on taiteessamme, tieteessämme, luonteessamme, valtiossamme ja yhteiskuntajärjestyksessämme, niin ei meillä ole enään mi-

tään toivottavaa eikä eteenpäin pyrittävää. — Mutta se joka ei mene eteenpäin, menee taaksepäin.

Yleinen tyytymättömyys nykyisiin oloihin — se onkin itse asiassa parhain puoli olevissa oloissamme.

Katselkaamme vähän lähemmältä muutamia nykyisiä olosuhteita, — muutamia kaikkein järjettömmimpiä ja koh-
tuuttomimpia.

I.

Koneitten herruus antaa meidän ajallemme vallan erikoisen leimansa.

Aristoteles sanoo „Politiikkansa“ alussa: Jos työaseet toimittaisivat tehtävänsä pelkästä taiteilijan (teettäjän) käsystä, jos esim. sukkula juoksisi itsestään loimien ja kuteitten välillä, silloin ei enää tarvittaisi orjia.

No, jotakin sellaista on todella tapahtunutkin. Ihmiskunnalla on koneissaan rautaiset orjansa, jotka itseasiassa tekisivät ihmisorjuuden tarpeettomaksi, jos ihmiset olisivat vain viisaampia ja parempia. Mutta todellisuudessa ei koneista ole tähän asti ollut työntekijöille siunausta; ja jos emme niin varmasti luottaisi tulevaisuuteen, niin olisi niiden työntekijäin menettely, jotka yhteen aikaan koneita hävittivät, jotakin sellaista, jota kohtaan meidän täytyisi tuntea myötätuntoa.

Kaikki koneet ovat työtäsäästäviä välikappaleita; siitä pitäisi oikeuden mukaan seurata, että työntekijät saisivat enemmän vapaa-aikaa; mutta kuitenkin tapahtuu ihan päinvastoin.

Koneitten kautta on työn tuottavaisuus suunnattomasti kohonnut; oikeudenmukaisena seurauksena siis pitäisi olla, että työntekijäin osuus tuotteisiin nähden tulisi yhä suu-

remmaksi ja suuremmaksi; mutta todellisuudessa ei työntekijöillä ole milloinkaan ollut niin pientä osaa kansallisrikkaudesta, ei milloinkaan niin pientä osaa itse valmistamistaan kultuurieduista, kuin nykyään.

Usein huomautetaan, että työntekijän elämänehdot nykyään ovat paremmat kuin koskaan ennen; — mutta ei edes siellä, missä asianlaita on sellainen (ja niin ei suinkaan ole kaikkialla), ole ruumiillisen työntekijän hyvinvoinnin lisääntyminen missään suhteessa niitten kansanluokkain rikkauten lisääntymiseen, jotka eivät kättensä työllä itseään elätä.

Uusien keksintöjen, teknillisten edistysten, parannettujen koneiden pitäisi luonnollisesti tuottaa siunausta ihmis-kunnalle, korottaa kaikkien hyvinvointia; mutta nykyisissä yhteiskuntaoloissa ovat ne työntekijöille suureksi osaksi kirouksena. Ne tappavat ihmiset saattamalla heidät työttömiksi. Tuhansista esimerkeistä, joita voitaisiin vetää esiin, tahdon mainita ainoastaan kolme.

Jokainen työtäsäästävä keksintö on työntekijöille uusi kurjuuden lähde. Tämä nähtiin taas äskettäin eräässä kirjapainossa, missä otettiin käytäntöön uudet painokoneet, jotka itsestään latoivat taivutetut paperiarkit päälletysten siististi ja suorakulmaisesti ja samalla erottivat ne 50 kappaleen nippuihin. Näiden koneitten käytäntöön otettua voitiin panna työstä pois 48 naishenkilöä, jotka siihen asti oli noihin toimiin tarvittu.

Toinen hieman aikaisempi esimerkki: Southern Harvester Company New-Yorkissa laski kauppaan koneen, joka lupaa saattaa aikaan aivan yhtä suuren mullistuksen puuvillan keräämisessä kuin „cottongin“ aiheutti puuvillan puhdistamisessa.

Tämä kone hevosten vetämänä kerää ja panee säkkeihin 5000 naulaa puuvillaa päivässä. Koneen hoitamiseen tarvitaan, paitsi hevosia, yksi mies ja yksi nuorukainen. Tähän asti on tarvittu 40 työntekijää keräämään mainittua puuvillamäärää päivässä. On laskettu, että 20,000 konetta 40,000 työntekijän avulla saattaa toimittaa koko puuvillan korjuun, — työ, johon tähän asti on tar-

vittu ainakin 800,000 työntekijää. Tuo uusi kone riittää siis 760,000:lta ihmiseltä heidän tähänastisen toimeentulonsa.

Edelleen: Eräs konetehtas Plauen'issa valmistaa uuden veivilaitoksen kautta parannettuja sukkula-neulomakoneita, joiden työkyky on saatu melkoisessa määrässä kohoamaan. Yksi sellainen kone tekee keskimäärin 180,000 pistosta viikossa, yksi käsineulomakone sensijaan ainoastaan 10,000. Mitä siis ennen 18 henkilöä sai aikaan, sen toimittaa nyt uudella koneella yksi työntekijä samassa ajassa. Mutta tämä yksi työntekijä ei ansaitse enempää kuin ennenkään. Päinvastoin; nuo 17 kadulle heitettyä ryhtyvät hänen kanssaan kilpailemaan ja tarjonnallaan painavat alas hänen palkkansa. — Ja niin tulevat päivä päivältä kädet yhä tarpeettommammiksi, ja köyhälistön lukumäärä ja kurjuus käy yhä suuremmaksi.

Mutta, kuten jo sanoin: tulevaisuus näyttää lohdulliselta. Kone, jonka kautta ihminen on päässyt sanomattoman suuressa määrässä sokeita luonnon voimia hallitsemaan, on kerran tuottava ihmiskunnalle siunausta. Sillä kone ei synnytä ainoastaan työttömyyttä, vaan se muodostaa myöskin nykyaikaisen köyhälistön, joka, tultuaan kerran kansan mahtavaksi enemmistöksi, on poistava sen, mikä on kaiken kurjuuden lähteenä: työntekijän erottamisen hänen tuotantovälineistään.

Toinen, edellisen yhteydestä oleva, nykyaikaa kuvaava tosiseikka: Kaikkialla valitetaan liikatuotantoa. Mutta onko sitten ihmisillä liiaksi omaisuutta? Ei, suurimmalla osalla on aivan liian vähän; se kärsii puutetta. Tuotanto ei siis ole liian suuri vaan liian vähäinen. Että se näyttää liian suurelta, johtuu siitä, että tarpeita ei tuoteta kansaa, vaan myyntiä varten ja ettei kansalla ole tarpeeksi rahaa ostaakseen tuotteita. Näennäinen liikatuotanto on siis ainoastaan seuraus liian pienestä kulutuksesta. Ja niin käy, että siellä, missä viljaa on liiaksi, miljoonat ihmiset eivät saa syödä kyllikseen, että tavaravarastot ovat täpösen täynnä vaatteita, jalkineita ja kaikellaisia teollisuuden tuotteita samalla kun miljoonat työläiset rypsyissä retuste-

levat eikä heillä ole edes välttämättömmimpiä tarveaineita. —

Edelleen: Satojatuhansia voimakkaita ihmisiä, jotka mielellään tahtoisivat tehdä työtä, on toimettona, vaikka sanomattoman paljon enemmän olisi tuotettava tarpeen tyydyttämiseksi. He vaeltavat verstaasta verstaaseen, tehtaasta tehtaaseen, kaupungista kaupunkiin, voimatta löytää työtä: onko silloin ihme, jos he lopulta menettävät työkykynsä ja tulevat „maankulkureiksi“?

Ja tämän työttömäin lauman rinnalla on kokonainen armeija kohtuuttoman kauvan työtätehneitä ja liiaksi rasituneita työläisiä; vaikka jokainen, joka ei ole vallan tietämätön terveysopista, käsittää miten koko elimistö rappeutuu sellaisesta liikarastituksesta. — Ja samat ihmiset, jotka liikatyöllä saattavat työläiset perikatoon, kiivailevat „maankiertäjävitsausta“ vastaan — jonka he itse aiheuttavat! — Ja jos työntekijät ovat siksi viisaita, että ryhtyvät yksissäneuvoin itseään auttamaan koettamalla lakon kautta saada työaika lyhennetyksi, niin silloin sadattelevat ja parkuvat nuo samaset henkilöt, jotka muutoin aina niin kehuvat „omaa apua“, sekä turvautuvat pyssyihin ja sapeleihin.

Että tämä on nurinkurista ja järjetöntä, on päivän selvää. Ja täytyisi tosiaankin epäillä ihmisjärkeä, jos tahdottaisiin uskoa, että ihmiskunta tulee ainiaan sietämään tällaisia oloja. — Kylläiset ihmiset, jotka itse istuvat kaikessa mukavuudessa, joilla ei ole myötätuntoa sorretuita veljiään kohtaan eikä mitään oikeudentuntoa, joka nousisi lähimmäisen kärsimää vääryyttä vastaan — sellaiset ihmisethän pitävät todellakin tätä maailmaa suloisena. Mutta me *muut* tahdomme taistella tätä järjettömyyttä ja oikeudettomuutta *vastaan*, niin kauvan kun elämme. —

Minä viittasin jo siihen, että orjuus, joka Aristoteleen mukaan ei enään olisi tarpeellinen, jos sukkulat itsestään liikkuisivat, — jos keksittäisiin kone, — ainoastaan osittain on hävinnyt; sillä nuo niin sanotut „vapaat“ työmiehet, joita muuten sattuvasti nimitetään myöskin „palkkiorjiksi“, ovat usein monessa suhteessa vielä huonommassa

asemassa kuin orjat aikoinaan. Entisten amerikkalaisten orjainpitäjän on täytynyt myöntää, että orjuuden poistamisesta on ollut rahallista etua liikkeenharjottajille, kun näet tuo niin sanottu „vapaa“ työmies, kuivasti puhuaksemme, tulee riistämislle alttiimmaksi. Tosin täytyy „vapaan“ työmiehen, niinkuin orjankin, niin kauvan kuin häntä pidetään työssä, saada välttämätön elatuksensa. Mutta niin pian kun tuotannossa tapahtuu joku seisahdus, voidaan hänet erottaa työstä eikä hänen hyväkseen tarvitse enään mitään tehdä, kun sensijaan orja on elätettävä työttömänäkin aikoina. Sen lisäksi tarvitsi orja vahdit ja silmälläpitäjät, jotka ajoivat häntä työhön ja estivät pakenemasta, kun sensijaan nälkä ajaa „vapaan“ työmiehen rasittaviin ponnistuksiin — vaikutin, joka liikkeenharjottajalle ei maksa mitään. Myöskin säästettiin orjan elinvoimaa enemmän kuin vapaan työmiehen: sillä orja oli omaisuutta, jonka menettäminen oli samalla rahan menettämistä. Mutta liikatyöstä kelvottomaksi käynyt vapaa työmies voidaan joka hetki vaihtaa uuteen, terveeseen. — Niinmuodoin ei kapitalistilla sellaisenaan ollut enään mitään hyötyä orjuuden ylläpitämisestä. Eräässä Kentuckyn sanomalehdessä Yhdysvalloissa kerrottiin seuraavaa: „Ennen amerikkalaista kansalaissotaa piti sen, joka orjan *vuokrasi*, maksaa siitä 150–200 dollaria vuodessa eikä ainostaan antaa sille elatusta, vaatteita ja hoitoa, vaan oli hänen niskoillaan myöskin kaikki edesvastuu, aivan kuin olisi orja ollut hänen omansa. Nyt voi hän saada parhaita maanviljelystyöläisiä 10:llä dollarilla kuukaudessa, ja palkkalaisen on itse pidettävä huolta elintarpeistaan.

Jollain suurtilallisella erään väkirikkaan kaupungin läheisyydessä oli ennen sotaa 20 neekeriä, ja talven tultua ei hänellä ollut juuri mitään teetettävää, mutta hänen piti hoitaa heitä ja antaa olla joutilaina, koska eläinten ruokkimisen ohella ainoastaan joitakin aita- ja rakennuskorjauksia oli toimitettavana. Nyt käyttää hän samaa ihmismäärää, mutta ainoastaan kesällä; vain joitakuuta on talvitöissä. Tämä sama mies selitti eräälle kirjeenvaihtajalle, että hän saa maatilastaan aivan yhtä pal-

jon kuin 20 vuotta sitten, mutta nyt on hänellä *puolta pienemmät menot*.

Sama on laita kaikilla maatiloilla valtiossa, ja seuraus on, että talvisin paikkakunnat ovat täynnään „vapaita“ neekereitä, jotka viettävät surkeaa elämää, kunnes kevät tuo taas heille tehtävää. Huono, riittämätön ravinto ja suojattomuus kurjain säitten suhteen tuottavat heille luonnollisesti kaikellaisia tauteja ja kärsimyksiä.“

Ja miten on sitten meidän niinsanottujen „vapaiden työntekijäimme“ „vapauden“ laita? Sangen usein hyvin surullinen. Työmiehet ovat suureksi osaksi mitä pahimassa riippuvaisuudessa liikkeenharjottajista, — joiden röyhkeydellä ei monasti ole mitään rajoja. He mellastavat piirissään usein aivan kuten itsevaltiaat.

Työmiehet tulevat usein heidän tahdostaan pakotetuiksi uhraamaan lainmukaiset kansalaisoikeutensaakin, jott'eivät menettäisi työtään ja kuolisi nälkään. Heidän täytyy luopua laillisesta yhdistymisoikeudestaan. Liikkeenharjottaja kieltää heiltä sellaisten lehtien lukemisen, jotka eivät häntä miellytä. Niin, tahtopa toisinaan kukkarovalta, edellisten vuosisatain maanomistajain tavoin, sekaantua naimasopimuksiinkin. Eikö silloin täydy jo puhua elinorjuuden jatkumisesta? —

Maakuntalehti „Prenzl. Z.“ kertoo: „Eräs tšekäläinen työnantaja oli tyrkyttänyt työväelleen äänilippuja, joissa oli nimi v. Wedell-Malchow, ja saanut heidät näillä äänestämään. Sattuman kautta tapasi hän joitakuuta työmiehiään vaaliuurnan ääressä. Hän näytti vielä kerran itselleen ääniliput ja huomasi silloin, että niissä oli painettu nimi pyyhitty pois ja — hirveätä sanoa — Bebelin nimi kirjoitettu sen alle. Luonnollisesti repi tämä työnantaja heti nämä liput ja antoi heille uudet, joilla heidän täytyi äänestää ja myöskin äänestivät. Toivottavasti saavat nämä sosialidemokratit häneltä pian eropassin.“

Siis työnantaja tekee rikoksen, joka estää hänestä riippuvaiset miehet täyttämästä kansalaisvelvollisuuttaan, nimittäin äänestämästä personallisen vakaumuksensa mukaan, ja pakottaa heidät toimimaan vastoin omaatuntoansa,

nimittäin äänestämään ehdokasta, jonka toimintaa he pitävät turmiollisena; — ja muuan sanomalehti uskaltaa vielä ylistää tätä rikoslain mukaan rangaistavaa tekoa!

Tahi tarkastakaamme niitä niin sanottuja järjestys-ohjeita, joita liikkeenharjoittajat laativat etujensa turvaamiseksi. Kaikki oikeudet on niissä yleensä työnantajan puolella, kun työväellä on pelkkiä velvollisuuksia. Niissä on usein erittäin kuvaava pykälä, jonka mukaan työmiehiltä vaaditaan pitempi irtisanomisaika, isännälle sensijaan myönnetään oikeus erottaa työmiehensä milloin tahansa. — Edelleen ovat rankaisumääräykset, joita järjestyssäännöt sisältävät, usein vallan uskomattomia.

Eräs työläisnainen jossain Augsburgin tehtaassa sai tämänäköisen tililipun:

	7 työpäivää à 1 Mk. 50 p:iä = 10 Mk. 50 p:iä.	
Siitä pois	sairauksassaan	— 13 „
„ „	invaliidi- ja vanhuuskassaan .	— 10 „
	Rangaistusta 1 viikkopalkka	9 „
		<hr/>
	Jäännös	1 Mk. 27 p:iä.

Siis 7:n päivän työstä sai hän 1 mk. 27 p., ja siis päivän osaksi 18 p. (Saksan rahaa). — Jos hänet nyt niece prostitutsioni tahi jos hän joutuu rikoksentekijäksi, — kuka on siihen syyppää? Tuo eräällä taholla kehuttu „sopusointu“ työnantajain ja työntekijäin etujen välillä saa tällaisten ja monien samallaisten tapausten kautta omituisen valaistuksen.

Samalta taholta esitetään usein niin mieluusti tällainen vastaväite: Jos työntekijöitä ei miellytä jonkun liikkeenharjoittajan järjestyssäännöt ja muut ehdot, niin onhan heillä vapaus olla suostumatta niihin ja etsiä työtä muualta. Mutta asianlaita onkin sellainen, että tuo „muualta“ (paremmilla ehdoilla) työn hakeminen ei ole samaa kuin työn saaminen — ja pitempi työttömyys merkitsee nälkäkuolemaa. Tuo paljon kehuttu teollisuudessa esiintyvä „vapaus“ supistuu siis monin kerroin siihen, että toisella puolen on vapaus riistää ja toisella puolen vapaus kuolla nälkään.

Mutta ennenkuin ihmiset kuolevat nälkään ja antavat perheensä kuolla, katsovat he parhaaksi, kun eivät saa välttämättömmimpiä elintarpeita lainmukaisilla keinoilla, ryhtyä hankkimaan niitä laittomasti: ja niin kasvaa puutteen mukana taipumus rikoksiin. — Tosiaankin joutuu köyhän rehellisyys ankaran koetuksen alaiseksi. Hän on nälissään ja viluissaan, ja toiset mässäävät yltäkylläisyydessä, — nuo toiset laiskottelevat, sillä aikaa kun hän mielellään tekisi ahkerasti työtä, jos vaan työtä saisi. Hänen on usein vaikeampi saada tyydytystä välttämättömmille tarpeilleen taajaan asutussa suurkaupungissa kuin harvaan asutussa aarniometsässä — jollei varasta.

Rikosoikeudellisessa aikakaukirjassa „Zeitschrift für Strafrecht“, vuosikerta 1892, oli seuraava tiedonanto:

„70:llä prosentilla rangaistusvangeista, jotka edellisenä vuonna olivat tulleet Lenzburgin rangaistuslaitokseen, ei ollut mitään omaisuutta eikä edes toivoa sitä koskaan saada. Mutta tämä prosenttiluku ei pitänyt paikkaansa ainoastaan vuoteen 1891, vaan myöskin muihin vuosiin nähden, ehkä ollen toisinaan hieman korkeammalla, toisinaan taas vähän matalammalla.“ — Samallinen tiedonanto sanomalehdessä „Neue Freie Presse“ Itävallan rikosoikeuden hoidosta: „Rikoksista tuomittujen joukossa ei $90\frac{1}{2}\%$:lla ole mitään omaisuutta, $9\frac{1}{10}\%$:lla jonkun verran ja $\frac{4}{10}\%$ — siis ei edes puolta prosenttia on varakkaita.“ Rikksellinen on siis melkein yksinomaan vain köyhä. —

Tahdon esittää muutamia tilastollisia tietoja näyttääkseni esimerkin kautta taloudellisten ehtojen vaikutuksen. Otan ne eräästä „Neue Zeit“issa hiljan olleesta kirjoituksesta, joka koskettelee „liikepulain ja elintarpeiden hinnan kohoamisen vaikutusta yhteiskuntaelämään“ (kirjotus on laadittu Badenin suurherttuakunnan tilastollisen vuosikirjan perusteella). Siinä vertaillaan toisiinsa aikoja vuosien 1875—78 ja 1882—85 välillä. Edelliselle ajanjaksolle kuvaavaa on hintojen kohoaminen, jälkimäiselle laskeminen. Paitsi hintojen kohoamista huomataan edellisellä ajanjaksolla vielä tuntuva palkkain aleneminen, niin

että 1878:n vuoden päiväpalkka keskimäärin oli 8,4—12 % pienempi 1875:n vuoden päiväpalkkaa; sensijaan pysyivät palkat vuosien 1882—85:n välillä melkein muuttumattomina. Tuo tuntuva palkkain aleneminen, kuten luvut vuosilta 1875—78 osottavat, johtui epäilemättä siitä liikepuhlasta, joka seurasi „miljardi-siunausta“. Palkkain alenemisen lisäksi tuli vielä huomattava elintarpeiden kallistuminen, niin että aika vuosien 1875—78:n välillä oli taloudellinen ahdinkotilan aika. Sensijaan vuosien 1882—85:n välillä tuntuva elintarpeiden hinnanaleneminen ja palkkain joltinen pysyväisyys aiheutti suotuisimmat taloudelliset olosuhteet. Edellisellä ajanjaksolla kuoli aina yksi joka 36:sta asujamesta, jälkimäisellä sensijaan yksi joka 42:sta henkilöstä.

Tarkastakaamme ensiksi tuota taloudellisen lamautumistilan aikaa 1875—78. Vuonna 1878 näyttäytyi solmittujen avioliittojen lukumäärä vähentyneen noin 18 % vuoteen 1875 verraten, siveyspoliisin rankaisujen lukumäärä lisääntyneen 125 %, itsemurhien melkein 17 %, varkauksista tapahtuneitten rangaistusten lukumäärä oli noussut 17,4 %, kavalluksista noin 39 %, varkauden auttamisesta ja varastetun tavaran salaamisesta 112 %, vararikoista 274 %; edelleen, mitä tulee rangaistusten laatuun: kuritushuoneeseen tuomittujen lukumäärä oli noussut 43 %, vankeusrangaistukseen tuomittujen noin 34 %, kansalaisluottamuksensa menettäneiden lukumäärä oli lisääntynyt noin 57 %.

Sensijaan näyttäytyi taloudellisesti suotuisammalla ajanjaksolla vuonna 1885 vuoteen 1882 verraten kuritushuoneeseen tuomittujen lukumäärä vähentyneen noin 11 %, vankeusrangaistukseen tuomittujen 2 %:lla, kansalaisluottamuksensa menettäneiden lukumäärä oli laskenut 12 %:lla, edelleen väheni ammattihaureudesta tuomittujen luku noin 20 %. — Niin näemme yhä uudestaan ja uudestaan: Mikään muu syy ei aiheuta niin paljon rikoksia kuin köyhyys, ja koettamalla poistaa köyhyyttä taistellaan rikoksia vastaan paljon vaikuttavammin kuin poliisien, rikoslakien ja siveyssearnain avulla. — Jos taloudelliset olosuhteet

eivät parane, niin jäävät siveyssaarnat kaikkea vaikutusta vaille. —

Mutta meidän teollisuudenharjottajamme tekevät monin kerroin kaikkensa saadakseen taloudelliset olosuhteet vieläkin huonommiksi. Samat ihmiset, jotka pöyhkeilevät „kansallisella mielenlaadullaan“, „isänmaanrakkaudellaan“, vieläpä „kristillisyydelläänkin“, koettavat painaa Saksan työmiesten elinehdot mitä kurjimmiksi. He kutsuvat maahan puolalaisia, böhmiläisiä, italialaisia, jopa arabialaisia-kin työmiehiä (kiinalaisillakin on jo uhattu) masentaakseen saksalaisia työmiehiä — ja nostaakseen oman voittonsa mittaamattomiin.

Musta lehti kapitalismin historiassa on sekin, joka koskettelee liikkeenharjottajien suoranaisia rikoksia viidettä käskyä vastaan. Suuri osa heistä tappaa ne, jotka heidät rikkaiksi tekevät, eikä ainoastaan hitaasti, nälällä, vaan myöskin suoranaisesti kajoovat he työläisten elämään ja terveyteen pannessaan nämät mitä suurimmille vaaroille alttiiksi vähäpätöisten rahaetujen vuoksi, jotka siitä koituvat liikkeenharjottajille. — Työmiehenliha on halpaa, sanotaan. — Yksi esimerkki tuhansista: Osa Berlinin rakennustyömiehiä, kipsirappaajat, maalarit ja savenvalajat, käy edelleen taistelua, jota tavallisesti sanotaan akkunaja kaksikorikysymykseksi. Voitonhimossaan pakottavat useat työnantajat työmiehensä, joiden työn laadun vuoksi täytyy olla hyvin kevyesti puettuina, ankarimmallakin pakkasella työskentelemään kosteiden rakennusten avonaisten ikkunain ääressä kovassa vedossa, kunnes yhä ankarammaksi käyvä kylmyys saattaa itse työn vaaraan. Tällöin saadaan nähdä, miten valumestari, kipsirappauksen päämies, joka ei liioin huolehdi työmiesten terveydestä, on kovasti huolissaan puolen tusinan kaakelipalasen, muutamien kipsikoristeiden tähden. Hänelle ei ole ihmiselämä sen arvoisen kuin muutamien pennien voitto, jonka hän menettäisi, jos mainitut esineet pääsisivät jäätymään. — Sellaisen työnantajan mielestä on töitten jäätyminen välttämättä estettävä — työmiehistä ei ole väliä; hän tahtoisikin, että rakennus talvella kuivaisi nopeammin kuin taval-

lisen luonnon järjestyksen mukaan voi tapahtua. Hän antaa siis lämmittää rakennusta. Jos lämmitys tapahtuu vahingoittamatta työmiesten terveyttä, niin on se aivan paikallaan. Mutta sen monetkin työnantajat unohtavat. Vaarallisten kaasujen poistamiseksi on kyllä savutorvia saatavana, on halpojakin uuneja, jotka sopivat hyvin tähän tarkotukseen. Mutta kun ne ovat muutamia markkoja kalliimpia kuin avonaiset koksiounit, niin ottavat työnantajat jälkimäisiä ja käyttävät niitä rakennusten lämmittämiseen. Että ulosvirtaava hiilihappokaasu, hiilihappo ja palavat kaasut ovat ihmisen keuhkoille ja hänen hermostolleen kovasti vahingollisia, se ei näitä ihmisiä ollenkaan liikuta.

Vuorikaivosten aikakirjat sisältävät vallan hirvittäviä syytöksiä monia kaivostenomistajia vastaan. Suuri joukko kaivosonnettomuuksia olisi voitu välttää, jos ei olisi sydämättömässä voitonhimossa jätetty laitoksia säännöllisesti tarkastamatta ja oikealla ajalla korjaamatta. Eikä monilla muillakaan teollisuuden aloilla kapitalismin synnit ole pienemmät. Kerätyt kultakasat lepäävät ruumiskasojen päällä.

Hyvin suosittu todistuskappale sosialistista yhteiskuntajärjestystä vastaan on väite, että siinä ei kukaan antautuisi vastenmielisiin ja vaarallisiin töihin, kun nykyään taasen korkeampi palkka sellaisiin töihin houkuttelee. Mutta tosiasiasa maksetaan nykyään vastenmielisimmistä ja vaarallisimmista töistä suureksi osaksi kaikkein alhaisimmat palkat, ei koskaan korkeimpia.

Myöskin niillä aloilla, joilla kysytään kuolemaahalveksivaa uhrautuvaisuutta, maksetaan huonoa palkkaa. Niin saavat esim. palokuntalaiset niin huonoja tuloja, että täytyy sallia heidän vapaa-ajoikseen hakea sivutoimia. Sairaanhoidajattarien perin kurjista palkoista lausuttiin eräässä „Punasen ristin“ kirjoituksessa: „Berlinin kaupungin toimessa olevat viktoria-sisaret, jotka saavat aikaan todellisia ihmeitä kärsivällisyydessä, itsensähillitsemisessä, väsymättömyydessä, jotka toimittavat mitä inhoittavimpia ja pahimpia piiantöitä, jotka uhraavat verevyytensä, terveytensä ja voimansa, saavat kuukauspalkan, joka alkaa 10:stä

markasta ja nousee parhaimmassa ja äärimmäisessä tapauksessa monivuotisen toiminnan jälkeen 50:een markkaan.“

Ei uhrautuvaisinkaan työ nykyisissä yhteiskuntaoloissa varjele vitkallisesta (tahi nopeasta) nälkäkuolemasta. Jos nykyään tahdotaan tulla rikkaaksi, niin on alotettava toisella tavalla. — Eräs amerikkalainen, jonka Bellamy mainitsee muutamina vuosina julkaisemassaan aikakauskirjassaan „New-Nation“, Mc Near St. Fransiscosta, ansaitsi neljässä päivässä viljakeinottelulla 500,000 dollaria. Mitä oli hänellä sellaisia ansioita, että hän niitten perusteella olisi voinut saada tuollaiset tulot? Eivätkö ne olosuhteet, jotka tekevät tuollaisen mahdolliseksi, ole järjettömiä? Taitava, hyvää palkkaa nauttiva amerikkalainen työmies voisi ansaita, sanoo Bellamy, noin suuren summan, vain siinä tapauksessa, että hän tekisi työtä 450 vuotta, sunnuntaitkin siihen luettuna. (Meillä Saksassa täytyisi tuo vuosimäärä korottaa vielä kolmen- tai neljänkertaiseksi.)

Miten ylipäänsä voitaisiin selittää siveellisesti oikeuteiksi teollisuudenharjottajain ja pörssimiesten suunnattomat tulot, en saata käsittää. — Puhutaan usein, mikä suuri „vaaranuhka“ liikkeenharjoittajilla monesti on. Mutta suurin vaara, mitä on, uhkaa kuitenkin työmiehiä useilla ammattialoilla: he panevat joka päivä ja hetki henkensä alttiiksi: ja kuitenkin on heidän palkkansa alhainen.

Välistä esitetään eräs syy, joka on niin naurettava, että sitä tuskin kannattaa mainita. Sanotaan: henkinen työ on paremmin palkittava kuin ruumiillinen. Mutta mitä se on sitten tuo rahaylimysten suunnaton henkinen työ? Usein ei heillä ole mitään henkistä työtä, tahi ei ainakaan sanottavasti mitään. Ja jos heillä jotakin on, niin ei sitä ole enemmän kuin on lukemattomilla muilla, jotka sen kautta ansaitsevat tuiki vähän. Ja miksi olisi sitten henkinen työ paremmin palkittava kuin ruumiillinen? Minä en näe mitään syytä siihen.

Todellisuudessa ei henkistä työtä palkitakaan yhtään paremmin. — Joku aika sitten oli „Vossische Zeitung“issa seuraava ilmotus: „Apulaisen paikka haettavana, työtä

kaksi tuntia päivässä. Palkkio 12 mk. kuukaudelta.“ Jos lasketaan kuukaudessa olevan 26 arkipäivää, niin tulee tästä 52 työtuntia, siis tunnin osaksi palkkiota 23 p. Eikä ole epäilemistäkään, ettei puute pakoittaisi ei ainoastaan gymnasisteja, vaan myöskin ylioppilaita, jopa kandidaattajakin pyrkimään mainittuun toimeen.

Miten surkuteltavan kehnot palkkaehdot *kansakoulun opettajilla* monella paikkakunnalla on, osottaa seuraavakin pätkä „Jadeztg“ista:

„Että toisen luokan rinnakkaisopettajain palkat jotka Geest'issa ovat 195 mk. (apulaisopettajilla ei enempää kuin 165 mk.), joka tapauksessa on korotettava, osoittaa se tosiasia, että muutamat palvelustytöt Jeverlande'ssa saavat vuodessa 240 mk., johon vielä tulee lisäksi pieniä sivuansioita. Siis eivät ainoastaan *rengit* ansaitse nykyaikana *enemmän* kuin *opettajat*, vaan myöskin *palvelustytöt*.“ No, jos palvelustytöillä olisi hyvä toimeentulo, niin että he voisivat elää mukavasti (tosiasiassa ei heillä koskaan ole sellaista toimeentuloa), niin ei olisi suinkaan mikään onnettomuus, jos opettajalla olisi yhtä suuri palkka; — ja yhtä vähän olisi se onnettomuus, jos myöskin yliopiston professorilla olisi samat tulot. Aivan varmaan vastaisi se minun personallista makuani paremmin kuin nykyinen tila, jolloin sadoilla pörssimiehillä on satoja kertoja suuremmat tulot kuin kaikkein ansiokkaimilla oppineilla.

Minulla on tässä muuan sanomalehtiliuska, jossa on seuraavat tiedonannot vain *muutamien rivien* päästä toisistaan:

„Veljekset vapaaherrat von Rothschild Frankfurt am Mainissa ovat äskettäin ilmoittaneet tulonsa verotusta varten, ja sen mukaan on nuoremmalla veljeksistä suuremmat tulot, sillä hänelle on kuluneena vuonna kertynyt tuloja 4,788,000 mk. Kun vapaaherra Willy Rothschild on ilmoittanut tämän summan, niin vapaaherra Mayer Karl'ia taasen verotetaan 4,560,000 markan tuloista. Näiden verotusta varten annettujen numeroiden mukaan pitäisi vapaaherra Willyllä joka päivä oleman tuloja 13,120 mk.

— summa, jolla yksi perhe voi elää koko vuoden varsin mukavasti. Herra Krupp Essenistä on tämän vuotista veronkantoa varten ilmottanut puhtaat tulonsa 7,190,000 markaksi — viime vuonna oli hänellä 6,080,000 mk.“

„Pestissä on keskiviikkona erään kellosepän perhe, mies, vaimo ja 11—16 vuotista neljä lasta, *myrkyttännyt* itsensä puutteen tähden. Torstaina piti heidän viimeisetkin kapineensa otettaman takavarikkoon.“

Jokaisen ihmisystävän täytyy toivoa, ettei tällaista asiaintilaa voisi enää kauvan kestää. Ja minä luulen, että ne yhteiskunnalliset liikkeet, jotka nykyään ovat syntymässä, saattavat meidät myöskin sitä uskomaan eikä ainoastaan toivomaan. Ei kestä enään kauvan ennenkuin käytännössä tunnustetaan, „että ihminen on arvokkaampi kuin raha“. — Siunausta siitä, että niin sanottu neljäs sääty kohoaa, ei tule nauttimaan ainoastaan tämä, — joka, mitä me emme saa koskaan unhottaa, muodostaa kansan suuren enemmistön, — vaan tulee se hyödyttämään kaikkia yhteiskuntakerroksia.

Ja miten syntyvät sitten nuo hirveän suuret omaisuudet? —

Eräs tarina vanhoilta ajoilta kertoo, että yksi yhteiskuntaluokka oli vähitellen kohonnut rikkauteen personalisen kuntonsa, viisautensa, ahkeruutensa ja säästäväisyytensä kautta, sillä aikaa kun toiset olivat vaipuneet kurjuuteen kelvottomuutensa, laiskuutensa ja irstaisuutensa vuoksi. — Tätenkö on sitten suuren kansanjoukon köyhyys selitettävissä? Ei, jos tarkastamme historiaa, niin huomaamme, että suuret omaisuudet ovat syntyneet vallan toisella tavalla: Vanhempina aikoina ne aiheutuivat suureksi osaksi valloituksista, ryöstöstä sen eri muodoissa; uudempina aikoina taas toisten työvoiman riistämisestä. Tuotannonvälineiden (maan ja koneiden) omistajat antavat omistamattomille työtä ainoastaan niillä ehdoilla, mitkä he itse määräävät; ja puute, nälkä pakottaa nämät tyytymään pieneen osaan niistä arvoista, joita he tuottavat. Rikkaiden tulot ovat suurimmaksi osaksi omistamattomain työllä hankittuja. Jos asianlaita ei olisi niin, jos he saisivat

tulonsa omasta työstään, niin pitäisi Rothschild'in tehdä työtä 4,000 kertaa enemmän kuin hänen renkinsä.

Soetbeer'in tulotilastollisten laskujen mukaan oli muutamia vuosia sitten (1887) Preussissä 810 henkilöä, jotka saivat vuosittain tuloja yli 100,000 mk.; 11,397:llä oli taasen tuloja yli 20,000 mk. Näiden — tuon käsityskannan mukaan — työnjättiläisten vastapainona oli 4 miljoonaa (41 % kaikista Preussin veronalaisista), jotka yhteensä ansaitsivat 1,654 ¹/₂ miljoonaa Saksan markkaa, siis keskimäärin vähän yli 400 mk. jokaista kohti. Mahtavat tosiaan olla anturalaiskoja noihin 11 tuhanteen verraten, jotka „ansaitsevat“ keskimäärin 50 kertaa enemmän.

Todella jättiläismäisen työn suorittanevat myös osakkeenomistajat — kuponkeja leikatessaan. Korjata taskuunsa 10, 15, 20 ja useampia prosentteja voitto-osuutta — se ei suinkaan ole mikään pieni asia.

Ei, se joka näkee asiat oikeassa valossassa, huomaa, että rikkauden epätasainen jako ei koskaan ole työn tahi voiman ja kyvyn erilaisuuden mukainen. Mr Astor'illa, Amerikan ehkä rikkaimmalla miehellä, on Bellamy'n mukaan omaisuus, joka tuottaa hänelle 32 miljonan markan vuotuiset tulot. Hän ei ole ansainnut rahojaan. Hänen ainoa ansionsa on, kuten Bellamy sanoo, siinä, että on syntynyt rikkaista vanhemmista. Oikea ja todellinen erotus rikkaan ja köyhän välillä on, kuten Henry George on aivan oikein huomauttanut, verrattava erotukseen niiden välillä, jotka istuvat tullikamarissa, ja niiden, jotka maksavat tullia. Edelliset ovat veron kantajia, jälkimäiset veron maksajia.

Ja miten sitte hankitaan nuo voitto-osuudet, joista juuri mainitsin. Usein ihan häpeällisellä tavalla. Yksi esimerkki: „Meissener Tageblatt“ (muuan kansallisvapaamielinen lehti) kertoo: „Eräälle työmiehelle jossain suuressa tehtaassa Meissen'issä annettiin 50-vuotisesta uskollisesta palveluksesta saksilainen yleinen kunniamerkki; -- ja kohta sen jälkeen kohtasi häntä se yllätys, että vähennettiin tuntuvasti hänen palkkaansa, koska hän ei enään jaksanut kyliksi tehdä työtä.“

Ihan tylsistyäkseen asti saa alituisesti nähdä, miten

tehtailija tulee työmiestensä kautta rikkaaksi, miljonääriksi, monimiljonääriksi; — sillä aikaa kun kaikki hänen työmiehensä kärsivät puutetta, — ne, jotka suurimmaksi osaksi hankkivat hänen rikkautensa. Onko se oikein? Eikö se ole ryöstämistä? — Tällaisista mietteistä on syntynyt tuo paljon mainittu lause: „Omaisuus on varkautta.“ Epärehellisellä tavalla hankitusta omaisuudesta on tässä kysymys, — ja miten usein on se siveellisesti katsoen epärehellisesti hankittua, vaikkeikaan omistaja lie joutunut ristiriitaan valtion lakien kanssa. Itsekkäisyys on tehnyt itselleen teorian ja antanut sille oppineen nimen: se puhuu „rautaisesta palkkalaista“. Tämä oletettu laki lausuu, että työnantajat eivät maksa työmiehilleen enempää palkkaa kuin mitä heidän täytyy, eli toisin sanoen, että he maksavat näille mahdollisimman pienen palkan. Luonnollisesti, jos työnantaja tahtoo saada suurimman mahdollisen voiton, niin saa hän antaa pois liikevoitosta vain mahdollisen vähän. Mutta jollei hän ole aivan paatunut omanedunpyytäjä, ei hän voi pitää tätä sääntöä perusohjeenaan.

Tosiasiassa on tämä omanedun pyynti levinnyt pelottavassa määrässä liikkeenharjottajain keskuudessa. — Otan eräästä Badenin suuriherttuakunnan tehtaantarkastajan, ansiokkaan Wörishoffer'in vuosikertomuksesta (v:lta 1888) seuraavat lauseet:

„Suuriherttuakunnan tehtaat olivat liikevuoden aikana täydessä käynnissä. Kaikkialla oli huomattavissa pyrkimys lisätä tai laajentaa laitoksia. Miltei poikkeuksetta oli menekki ylen runsas.“

Sitten alkaa hän luetella eri teollisuudenhaaroja. Edellä mainittu suotuisa kuva ei tule missään kohden lievennettyä. 30:n eri teollisuudenalan jokaisen tuohaaran kukoistaminen ja menestyminen osotetaan ihan varmaksi. Sen jälkeen jatkaa hän:

„Työväelle ei tämä teollisuuden suotuisa tila ole tuottanut mitään palkkain kohoamista, koska, huolimatta lisääntyneestä työvoimain tarpeesta, ei voida puhua varsinaisesta työväenpuutteesta. Erittäinkin on miltei kaikkialla saatavissa riittävässä määrässä harjaantumattomia, täys-

ikäisiä työläisnaisia 90 p. — 1:20 markan päiväpalkkaa vastaan — — — —. Useinpain teollisuudenhaarain työnantajat ovat olleet kuluneen vuoden tuloksiin tyytyväisiä.“

Siis liikeelämän kukoistus, liikkeenharjottajain tyytyväisyys, mutta ei minkäänlaista työväenpalkkain parane-
mista, koska kone ja naisten ja lasten työhön ottaminen on synnyttänyt sellaisen reserviarmeijan, jota ei enää edes hyvinäkään aikoina *tarvita*. Vielä tarkemmin esitetään tämä seikka eräässä toisessa paikassa. Siinä sanotaan:

„Kuluneena vuonna on työmiesten taloudellisessa tilassa tapahtunut monenlaisia muutoksia. Liikeyritysten menestyminen useimmilla teollisuuden aloilla sai aikaan, että liikelaitosten laajetessa ja tuotannon lisääntyessä lisääntyi myöskin työmiesten lukumäärä. Mutta edistys ei korottanut työmiesten palkkoja, paitsi joissakuissa yksityistapauksissa. Toiselta puolen seurasi vuoden loppupuoliskolla muutamien elintarpeiden hinnan kohoaminen.“

Mitä elintarpeiden hinnan kohoaminen vaikuttaa perheiden taloudelliseen asemaan, nähdään erästä liikekerto-
muksesta, joka kuvaa olosuhteita puuvillankehruu- ja kutomalaitoksissa Arlen'issa ja Volkertshausen'issa. Siinä sanotaan:

„Kun nyt ryhdytään työväen asemaa tarkastamaan ja tutkimaan, niin huomataan — vastoin sitä levinnyttä mielipidettä, että työhön pystyvä väki voi itse auttaa itseään — että hyvin monet työmiehet, huolimatta työkyvystään ja kohtuullisesta elämästään, eivät mitenkään voi tulla toimeen, jos ovat naimisissa ja heillä on asempia lapsia. Ihan hämmästyttävä, kun tutkii sellaisten työmiesten olosuhteita, kun näkee, miten he ovat kurjemmassa tilassa kuin sairaat ja vanhuudesta heikot.“

Siis huolimatta teollisuuden suotuisasta tilasta ei ahkeran ja kohtuullisen työmiehen tulot riitä elättämään perhettä edes niukemmastikaan. Hänellä ei saa olla kotia eikä omaa liettä. Vaimon ja lasten myöskin on lähdeittävä tehtaaseen.

Ulkokultainen puolustus, joka usein kuullaan egoismin, itsekkäisyyden puolelta — niin yksityisitekkyyden ja

perheitsekkyyden kuin luokkaitsekkyydenkin puolelta — on tuo typerä huomautus: „Ne eivät sitä niin tunne!“ „Kansa on siihen tottunut!“ Mutta kukaan ei voi tottua nälkää näkemään, eikä liioin siihen, että näkee omain lastensa olevan nälässä. Kukaan ei voi tottua pitämään kurjuutta suloisena. — Eivät edes neekeriorjatkaan voineet tottua tilaansa. Niinpä kirjoitti suuri amerikkalainen orjain vapauttaja William Lloyd Garrison erälle ystäväelleen: „Eräs naistuttavani sanoi minulle: vaikka olenkin kasvanut keskellä orjainpitoa ja tavannut satoja hyvin kohdeltuja orjia, niin en ole koskaan löytänyt ainoa-takaan, joka ei olisi toivonut pääsevänsä vapaaksi.“ — Noille itsekkäille ihmisille — joista osa pitää itseään kristittyinäkin! — ei voi tarpeeksi usein muistuttaa evangeliumin kultaista sääntöä. Miltä se heistä tuntuisi, jos olisivat itse työmiehiä ja näkisivät, miten liikkeenharjottaja, jonka rikkauden he ovat hankkineet, — sillä mitä olisi hän ilman työmiehiä? — perheineen elää hillittömässä ylellisyydessä, tuhlaa päivällisiin, illallisiin, toaletteihin, koristuksiin, ajopeleihin, kylpymatkoihin j. n. e. tuhansia ja taasen tuhansia, tahi hävittää ne pelaamalla tahi syytää niitä jalkavaimoilleen j. n. e. — sillä aikaa kun he, työmiehet, aamusta varhain iltamyöhään muutamien pennien vuoksi ahertavat hänen palveluksessaan, päivät pääksytysten, viikosta viikkoon, vuodesta vuoteen, koskaan levähtämättä, — ja palkaksi tästä kaikesta he saavat itselleen, vaimolleen ja lapsilleen parhaimmassa tapauksessa välttämättömimmän niukan elatuksen, usein eivät edes sitäkään, niin että vaimo ja lapsetkin ovat pakotetut lähtemään ansiolle.

Jos me itse olisimme sellaisessa tilassa, niin me myöskin hyvin tietäisimme, *kuka se on oikeastaan, joka nykyaikaan hävittää perheen ja omaisuuden.*

Tarkastakaamme vielä vähän tätä kapitalismin vaikutusta perhe-elämään, lähemmin sanottuna vaimojen ja lasten elämään.

Kapitalistisessa kilpailujärjestelmässä menestyy se liikkeenharjottaja parhaiten, joka tuottaa kaikkein halvimmalla.

Kelle nyt oma voitto on korkein päämäärä, se koettaa saavuttaa tarkoituksensa palkkojen alaspainamisella; hän etsii halvimpia työvoimia. Ja kun naisten ja lastentyö on halvempaa kuin täyskasvuisten miesten, niin pyrkii yltyvä kilpailu enentämään naisten- ja lastentyötä miesten työn kustannuksella. Tämän kautta vaikuttaa kapitalismi kaikkein turmiollisimmin. Halvemman naisten- ja lastentyön käyttäminen painaa miesten palkat alas, joten heille tulee perheen elättäminen yhä vaikeammaksi. Yhä useammasta perheestä täytyy vaimojen ja lasten lähteä ansiotyöhön; ja yhä useammin sattuu, että vaimot ja lapset tekevät työtä, sillä aikaa kun miehet istuvat kotona.

Eräs kutomatehtailija Netzkau'ssa esim. kertoo, että hänen tehtaassaan työskentelee tuntuvana enemmistönä naistyöläisiä, jotka ovat koko perheen elättäjiä. Ja tätä esittämäänsä tapausta, että naistyöläisten ihan yksinään täytyy elättää perheitään, ei hän pidä minään poikkeuksena, vaan sääntönä. Sillä aikaa kun vaimot ovat työssä tehtaissa, toimittavat heidän miehensä kotiaskareita. Sitte sanovat vielä muutamat liikkeenhoitajat, että tämä lasten ja naisten riistäminen muka edistää siveellisyyttä.

Eräs kokonainen kauppakamari selitti, että jos päätettäisiin, että naisia ja lapsia saa pitää työssä lauantaisin ja juhlapäivien aattona ainoastaan kello kuuteen illalla, niin ne, sensijaan että työskenteleisivät ahkerasti tehtaissa, siveelliseksi turmiokseen kuleksisivat pitkin katuja. — Useat tehtailijat puhuvat siitäkin, että lasten kiinnittäminen vakavaan ja pysyvään työhön on katsottava ainoastaan vastaisen kunnollisen työmiehen kouluttamiseksi; ankarat säännöt käyttäytymisestä työhuoneissa kasvattavat muka lapsia kuriin ja siveyteen. Ja mitä kaikkea samantapaista ne saarnannevatkaan, jotka saadakse kultasäkkinsä täyteen ryöstävät työväen lapsilta heidän lapsuutensa ja turmelevat heidät ruumiillisesti, henkisesti ja siveellisesti.

Monet sanovat nyt, ettei teollisuus useinkin voisi kestää kilpailua ilman että lapsia käytettäisiin apuna. Jos otaksomme, että tämä olisi totta, niin pitäisi siitä ainoastaan seurata, että sellaisten teollisuudenhaarain täytyy

kokonaan lakata. Teollisuus, jota niin kalliilla hinnalla ylläpidetään, ei tuottaisi maalle siunausta vaan kirousta. Sanotaan edelleen, että on usein aivan välttämätöntä, että lapsetkin osaltaan huolehtivat perheen toimeentulosta. Mutta missä niin on laita, siellä osottaa se vain sitä, että täyskasvuinen työmies saa liian huonoa palkkaa. Teollisuusalueilla, joissa ei käytetä lastentyötä, ansaitsee työmies enemmän kuin niillä paikkakunnilla, joissa lastenkin täytyy tehdä työtä.

Joka ei ole ihmisvihaaja, vaan ihmisystävä, hänen täytyy myöntää, että lastentyö teollisuudessa on turmiollista, että hentoja lapsia ei ole pantava alttiiksi kovaan taisteluun olemassaolonsa puolesta, ettei heille kuulu hääreminen höyryisissä tehtaissa, savussa ja katkussa, vaan metsässä ja kedolla auringonpaisteessa; ja ettei heidän ole opittava kuria ja järjestystä suhisevien koneenpyöräin välissä, vaan perheessä ja koulussa. —

II.

Mitä on tehtävä työväen aseman parantamiseksi kapitalistien suhteen?

Yksi pääkeino, jota työntekijät tätä tarkoitusta varten käyttävät, on lakko.

Otamme lähtökohdaksi erään tosiperäisen esimerkin, vaihteen vuoksi nyt Englannista — itse asiassa ovat nämä olot eri teollisuusmaissa jokseenkin samallaisia. *Keir Hardie* kertoi eräässä kirjoituksessa Englannin kaivostyömiesten lakosta v. 1893 seuraavaa:

„Hiiliparoonien voitto vuodelta 1892, heidän omien ilmoitustensa mukaan, nousi 220 miljoonaan markkaan. Sen lisäksi saivat maanomistajat 120 miljoonaa mk. maa- ja vuorikaivosveroa. Koko kaivosteollisuus kuuluu 3000:lle maanomistajalle ja kapitalistille.“

Yhdistämällä nämä luvut tulee Keir Hardie seuraavaan tulokseen:

3,000 henkilöä, joille kaivokset ja maan mineraalit kuuluvat, saa	340,000,000 mk.
300,000 kaivostyömiestä, jotka tekevät raskasta työtä ja panevat henkensä ja jäsenensä alttiiksi vaaroille hankkiesaan meille hiiliä, saa	300,000,000 „

Keskimäärin kullekin kapitalistille vuodessa	113,340	„
Keskimäärin kullekin kaivostyömiehelle vuodessa	1,000	„
Keskimäärin jokaiselle kapitalistille viikossa	2,180	„
Keskimäärin jokaiselle kaivostyömiehelle viikossa	19	„

Tämä 19 mk. viikossa, joka oli ainoastaan 114:s osa siitä, mitä kapitalistit saivat keskimäärin viikossa, näytti kapitalisteista vielä liian paljolta; ja he alensivat tuon summan $14\frac{1}{2}$:een markkaan. Työmiehet kieltäytyivät työskentelemästä sillä hinnalla ja keskeyttivät työn.

Eikö nyt jokaisen ajattelevan ihmisen — otaksuen, että nämä seikat ovat tosia — täydy asettua työmiesten puolelle? Eikö puhe „työmiesten vaateliaisuudesta“, jota mässäävät tehtaanomistajat niin mielellään käyttävät, ole halpamaista tekopyhyttä? Ihmiset, jotka yhdestä päivällisestä antavat työmiehen ja perheenisän koko vuodentulon, puhuvat työmiesten „vaateliaisuudesta“! Nämä ihmiset luulevat, että he ovat syntyneet nauttimaan, mutta työväki työtätekemään ja kärsimään.

Todellisuudessa ovat työmiesten palkkataistelut, kuten yleensä heidän taistelunsa parempien työ-ehtojen saavuttamiseksi, suurimmaksi osaksi sivistystaisteluja, — taisteluja, joita käymään työmiehet eivät ole ainoastaan oikeutetut vaan velvoitetutkin. Köyhyys ja kurjuus ei ole mikään sopiva pohja siveelliselle sivistykselle; ja juuri työmiehen, jonka sydämellä on hänen ja hänen omaistensa siveellinen elämä, on pyrittävä kohottamaan aineellista tilaansa.

Hänen on pyrittävä niin tekemään juuri siitä syystä että ihminen ei elä ainoastaan leivästä; — jotta hän nimittäin saisi varoja tyydyttääkseen henkisiä tarpeitaan, tullakseen osalliseksi sivistyksen tarjoamista aarteista ja jaloista nautinnoista. Kaikella tällä on aineelliset ehtonsa. — Työväenluokan vaatimusta päästä osalliseksi sivistyksemme

voitoista ja eduista, täytyy jokaisen, joka tarkoittaa ihmiskunnan parasta, seurata täydellä myötätunnolla.

On ihmisiä, jotka koettavat saada meidät uskomaan, että lakot yleensä ovat työmiehille vahingollisia. Erään virallisen ilmoituksen mukaan Yhdysvaltain lakoista vuosien 1881—86 välillä kärsivät eri toiminimet vahinkoa yhteensä yli 34 miljoonaa dollaria (170 miljoonaa mk.), ja työmiesten palkkatappiot nousivat 60:een miljoonaan dollariin (= 300 miljoonaa mk.) Mutta lakon aikana kärsittyä palkkatappiota ei ole suinkaan pidettävä yleensä palkan menetyksenä.

Tuo 60:n miljoonan vahinko on pian enemmän kuin korvattu, jos lakon kautta tahi sen pelosta 10:n miljoonan työmiehen päiväpalkka saadaan kohotetuksi vaikka vain yhdellä sentillä (= 5 p.) tahi estetään laskemasta yhtä senttiä alemmaksi. Tämä yksi sentti korvaa jo vuodessa puoleksi tuon otaksutun 60:n miljoonan dollarin palkkatappion.

Nekään lakot, joissa työntekijät häviävät, eivät aina ole heidän eduilleen vahingollisia. Lakkojen pelko, joista liikkeenharjottajat enimmänsä kärsivät vahinkoa silloinkin kun he lopulta saavat ehtonsa läpiajettua, koska he menettävät lakonaikana pääomankorot, estää heitä useinkin pakolla asettamasta työmiehille kovin epäedullisia ehtoja, ja saa heidät usein, kun työmiehet uudestaan esittävät entiset vaatimuksensa, silloin suostumaan niihin, jott'ei taasen syntyisi työnseisausta. Jos rikas tehtailija yhden kerran voikin panna likoon 100,000 mk. työmiesten nälkäännyttämiseksi, niin kävisi hänelle sentään epämukavaksi uhrata saman verran joka toinen vuosi.

Sen lisäksi ovat työmiehet hyvin usein muutenkin työttömiä, kun tehtailijat supistavat yrityksiään ja vähentävät työmiesten lukua milloin liike vetelee huonosti. Lakon kautta tulee siis työnpuute usein ainoastaan ennakoita vastaanotetuksi, lykätyksi työmiehille sopivaan aikaan; työntarve jää useimmiten jällelle ja tulee siten tyydytetyksi sellaisena aikana, jolloin muutoin työmiehillä ei olisi mitään tehtävää.

Paljon edullisempia kuin aineelliset ovat kuitenkin lakon siveelliset seuraukset työntekijöille. Palkkataistelut kasvattavat työmiehiä tukemaan toisiaan, seisomaan yksi kaikkein ja kaikki yhden puolesta; ja niin kehittyy heissä yhteistunne ja uhrautuvaisuuskyky, sanalla sanoen sosiaalisen henki niin vahva, ettei sellaista tavata muissa kansankerroksissa. Edelleen kehittyy työväessä yhä enemmän ja enemmän itsemääräämistunne ja personallisen arvon tietoisuus. Ja orjamainen alamaisuus, joka sietää kaikki loukkaukset ja julkeat holhoamiset, katoaa.

Ammattiyhdistykset, joihin työläiset liittyvät valvoakseen yhteisiä etujaan, vaikuttavat myös suuressa määrässä kasvattavasti: ne tekevät työmiehet varovammiksi, ajattelevammiksi, viisaammiksi. Ne lakot, joita ammattiyhdistykset eivät ole valmistaneet, saavat usein intohimoisen, personallisen luonteen; työmiesten kouluttamattomuus johtaa heidät vallattomuuksiin ja väkivaltaisuuksiin, joista useimmiten heille itselleen on enimmänsä vahinkoa. Sitä vastoin siitä alkaen kun työmiehet ovat järjestyneet ja muodostaneet ammattiyhdistyksiä, on hyvin harvoin tapahtunut esim. sellaista, että työmiehet olisivat särkeneet koneita, jotka näennäisesti vievät heiltä leivän; ammattiyhdistyksissä ovat he oppineet, etteivät koneet ole heille vahingollisia, vaan itsessään pikemmin hyödyllisiä sen kautta että ne voivat vähentää ihmisten työtaakkaa ja työaikaa, jos he vain sitä yhdessä tahtovat. Ja samoin on ammattiyhdistys saanut työmiehet ymmärtämään, ettei heidän tule vihata yksityistä tehtailijaa, vaan että heidän on taisteltava koko talousjärjestelmää vastaan, joka pakottaa tehtailijankin usein toimimaan toisin kuin hän itse tahtoisi. Henkilökohtainen viha ja kostonhalu häviää siten palkkataisteluista ja silti käy mahdolliseksi yhtä tarmokas, mutta rauhallisempi, tarkoituksellisempi, kestävämpi ja siksi myöskin menestyksellisempi toiminta. Työmiehet huomaavat, että liikkeenharjottajain välinen kilpailu pakottaa nämät tuottamaan mahdollisimman halvalla; ja he oppivat tuntemaan, että ainoastaan siten he voivat tehokkaasti vastustaa palkkain alentelemista, että kaikki saman ammatin työläiset

yhtyvät vaatimaan yhtenäisiä palkanmaksuja tahi määrättyä vähintä palkkaa.

Liittyminen järjestöön, jos sellainen jo on olemassa, tahi sellaisen perustaminen on niinmuodoin työntekijäin siveellinen velvollisuus, jota he eivät saa laimiinlyödä pakoittavimpienkaan syiden perusteella. —

Olen lukenut suuren joukon työmiesten kirjoittamia kertomuksia omasta elämästään, ja useassa niissä huomautetaan, että koti, koulu ja kirkko ovat siveellisessä suhteessa antaneet heille vähän tahi ei mitään, mutta sen sijaan osanotto ammattiyhdistyksiin ja poliitiseen elämään on kasvattanut heidän henkeään ja luonnettaan ja heitä siveellisesti kohottanut. Tämä joukkojen kasvattaminen, jonka olosuhteet itse saavat aikaan, on tuottava yhteiskunnan tulevaisuudelle mitä siunausrikkaimmat seuraukset.

Kun me näitä asioita katselemme ihmisystävällisillä ja siis työväenystävällisillä silmillä, niin tulemme arvostelemaan toisin tuota niin sanottua työväen terrorismia, josta kapitalisti-sielut saavat niin paljon valittamista. Yksityinen työläinen on turvaton liikkeenharjottajan taloudellista ylivoimaa vastaan; mutta mitä enemmän työläisiä liittyy yhteen, sitä mahtavammiksi he tulevat, sitä suotuisampia ehtoja he voivat voittaa itselleen.

Kun nyt joku järjestö kypsän mietinnän perästä päättää tehdä lakon, niin voi se ainoastaan siinä tapauksessa johtaa voittoon, että kaikki tahi ainakin suuri enemmistö sitä ylläpitää. Lakonrikkurit vahingoittavat senvuoksi kaikkia muita toverejaan; he estävät näitä voittamasta heille niin välttämätöntä osaa työnsä tuotteista; ja, jollei heidän puolustuksenaan ole huutava hätä, ansaitsee heidän menettelynsä moitetta. Ja työläisillä on oikeus ja velvollisuus lausua ilmi tuo moitteensa; heillä on oikeus ja velvollisuus siveellisillä keinoilla koettaa pidättää toisia tekemästä lakkoa tyhjäksi menemällä työhön lakonalaiseen liikkeeseen.

Tämä kaikki on, kuten sanottu, täydellisesti järjestyksen mukaista eikä ansaitse nimeä „terrorismi“, joksi tällaista menettelyä välistä sanotaan. Mutta vallan toisin

on laita, jos todellakin terrorismi on kysymyksessä: jos työmiehet koettavat väkivallalla estää rikkureita työstä tai muuten käyttävät heitä kohtaan väkivaltaa. Sellainen menettely ei hyödytä edistystä ja joutuu syystä rangaistavaksi.

Kun minä lakoista puhuessani mainitsin työväenjärjestöt, en mitenkään tahtonut sillä sanoa, että ne aiheuttaisivat lakkojen lisääntymistä; pikemmin käy ihan päinvastoin. Monivuotisten kokemusten perusteella on Englannin „kuninkaallisen työväenkomitean“ (Royal Commission on Labour) enemmistö esittänyt seuraavat väitteet:

„1. Hyvinjärjestyneissä teollisuudenhaaroissa on työväellä nyt jo riittävä tilaisuus saada apua työsuhteista johtuvissa vaikeuksissa. 2. Järjestymättömillä ammattialoilla, varsinkin oppimattomien ammattilaisten keskuudessa, ratkaistaan tämänkaltaiset riitaisuudet tavallisesti paljoa ennemmin työnseisausten kuin sovintolautakuntain kautta.“ Tämä ei merkitse muuta kuin: työväen yhdistymis- ja lakontekovapaus ja voimakkaat ammattiyhdistykset ovat paras keino lakkojen torjumiseksi. „Frankfurter Zeitung“ huomauttaa tämän johdosta aivan oikein: „Miten paljon me täällä mannermaalla olemmekaan englantilaisista jälessä tässä sosialipoliitisessa viisaudessa, mannermaalla, missä hallitukset ja tehtailijat kilvan koettavat estää työmiesten järjestymisyriytyksiä. Ja miten järkevä on kuitenkin toiselta puolen englantilaisten käsitys! Raakalaiset käyvät sotaa keskenään, rauha syntyy sitten vasta, kun kansakunnat järjestyvät valtioiksi ja tunnustavat toistensa hallitukset. Niin kauvan kun työmiehet ja liikkeenharjottajat seisovat toisiaan vastaan järjestymättöminä, täytyy jokaisen mielipide-eroavaisuuden johtaa joko lakkoon tahi työn-sulkuun. Vasta sitten kun he ovat järjestyneet, kun he tunnustavat toistensa järjestöt, kun liikkeenharjottajat ryhtyvät keskusteluihin työntekijäin edustajain kanssa, käy mahdolliseksi sopia syntyvät erimielisyydet ilman väkivaltaa ja lakkoja.“

On ihmisiä — toivottavasti ei niitä enään ole kovin paljon — jotka suosittavat työväenluokalle säästämistä

keinona sorretun asemansa parantamiseksi. Mutta että niiden, joilla tuskin on välttämättömmimpiä elintarpeita, vielä pitäisi säästää, on omituinen vaatimus. Jos yksinkertaisen työmiehen pitää säästää, niin täytyy hänen kärsiä puutetta, täytyy kieltäytyä tyydyttämästä välttämättömmimpiäkin ruumiillisia ja henkisiä tarpeitaan, ja sen kautta vahingoittaa hän, ei ainoastaan itseään, vaan myöskin, liian vähän kuluttaessaan, koko yhteiskuntaa. — Liikepulat, teollisuudessa ovat, kuten tiedämme, seurauksia kulutuksen vähyydestä, koska liian vähäisen ostokyvyn takia suurin osa kansaa on pakotettu „säästämään“ ja sentähden suunnaton määrä tuotteita jää kuluttamatta. Pikemmin liikkeenharjoittajia on neuvottava säästämään: nämä, joilla tosiaankin on tilaisuus rajottaa menojaan, voisivat käyttää säästön työntekijäin palkkain korotukseen. Työväenkin tulisi puolestaan jotain säästää mikäli mahdollista: työvoimaansa — supistamalla työaika. Niin onkin työpalkan jälkeen työaika yleisin aihe työväen taisteluihin. Tässäkin kohden, kuten sanottu, on ihmisystävä asettava työväen puolelle.

Kun Felix Adlerilta, „siveellisen kulttuurin seurain“ perustajalta kysyttiin, mitä hän ajatteli 8-tuntisesta työpäivästä, vastasi hän „tietysti“ puolustavansa jokaista askelta sivistyksen ja ihmisyyden edistämiseksi ja siis myöskin 8-tuntista työpäivää.

Todellakin on työajan lyhentäminen — monissa ammateissa hyvin tuntuva lyhentäminen — sivistyksen ja ihmisyyden käsky.

Työajan lyhentäminen on lähinnä, kuten etevimmät terveysopin tuntijat ovat tunnustaneet, kansan terveydenhoidon vaatimus! Sotaväenottotilaston mukaan teollisuusalueilla huomattava sotilaspalvelukseen kelpaamattomien lukumäärän kasvaminen on huonojen palkkasuhteiden ohella luettava suurimmaksi osaksi liian pitkän työpäivän syyksi. Lääketieteen professori Arnould perusteli kehotuksensa, että työaika järjestettäisiin lainsäädännön kautta, seuraavilla sanoilla: „Ihmiselimistö voi työskennellä ainoastaan rajotetun ajan, erittäinkin jos työ ei ole laadultaan vaihtelevaa. Rajat tulevat ahtaammiksi, kun on kysymys

nuorista henkilöistä. Lukuunottamatta välttämätöntä unta ovat vielä erityiset loma-ajat tarpeellisia levähtämiseksi ja työn ainaisen yksitoikkoisuuden keskeyttämiseksi. Tässä suhteessa on teollisuuteen juurtunut turmiollisia tapoja.“

Ja samaten kuin työajan lyhentäminen edistää kansan voimaa ja terveyttä, kohottaa se myöskin yleistä siveellistä ja älyllistä kantaa. Se kohottaa perhe-elämää ja saattaa mahdolliseksi paremman lastenkasvatuksen. Kun työmies 12-, 14- tai 16-tuntisen työajan jälkeen nääntyneenä palaa kotiinsa, ei hänellä ole mitään tunnetta kotiaan, vaimoaan ja lapsiaan kohtaan: nälkiintynyt ja rasittunut ruumis kaipaa ainoastaan ruokaa ja unta — kaikkeen muuhun on hän liiaksi tylsistynyt.

Vielä vähemmän kuin murehtimaan perheestään, on uupunut ihminen kykenevä ajattelemaan valtiollisia asioita. Ja kuitenkin on nykyään työmies kutsuttu äänioikeudellaan vaikuttamaan yhteiskunnan ja valtion kaikkiin yleisiin asioihin. On sentähden yhteiskunnan etujen mukaista, että jokainen työläinen, kuten muutkin kansalaiset, voi antaa äänensä harkinnan ja asiantuntemuksen mukaan — että hän voi perehtyä maansa valtiomuotoon, lakeihin ja kaikkiin parannusehdotuksiin — ja että siis työmiehelle on taattava hänen lomahetkensä. Ja myöskin valtiollista ja ammatillista järjestymistä ja toimintaa varten täytyy työmiehen saada aikaa.

Monet ihmiset — erittäinkin sellaiset, jotka omasta puolestaan tekevät hyvin vähän työtä — tahi jotka ovat tulleet tuntemaan ainoastaan juuri kaikkein rasitetuimpia työmiehiä, sanovat, että työmiehet käyttäisivät pitemmän lepoajan väärin — aistillisiin huikenteluihin ja kapakka-elämään. Mutta kokemus ei vahvista näiden ihmisten väitteitä. Sillä juuri pisimmän työajan vallitessa ilmenee useimmin voimakkaitten aistinkiihotusten tarve; sillä jonkinlaista iloa täytyy nyt ihmisen saada, ja korkeampaan, jalompaan iloon ei työstä nääntynyt ihminen kykene.

Useat ovat väittäneet, että työajan lyhentäminen välttämättä saattaisi teollisuuden teknilliseen ja taloudelliseen rappiotilaan. On miljoonia tehdastyöläisiä, ja työajan ly-

hentäminen yhdelläkin tunnilla päivässä alentaisi vuosittain kansallisvarallisuutta 30 %:lla miljoonalla työtunnilla kutakin miljoonaa työmiestä kohti. Ja ulkomaihin nähden tultaisiin muka tämän työajan lyhennyksen kautta kilpailuun kykenemättömiksi.

Mutta kokemus on osottanut kaikki nämä epäilykset perusteettomiksi: ne perustuvat pelkästään koneelliseen käsitykseen talouselämästä. Sellaisen käsityksen mukaan on ihminen vain ihminen ja työtunti on työtunti, ja mitä useampia työtunteja käytetään, sitä enemmän on työtä odotettavissa; — samoin kuin palkkoihin nähden on vallinnut tämä hengetön käsitys: mitä vähemmän palkkaa, sitä suurempi voitto. Tämä koneellinen käsitys, kuten aivan oikein on sanottu, ymmärtää ainoastaan yhteen laskea ja vähentää, mutta ei kertoa eikä jakaa. Siltä puuttuu kokonaan tuo hyvin yksinkertainen fysiologinen ja psyko-fysillinen tieto siitä, että kun työ on henki-ruumiillisen elimistön toimintaa, niin ratkaistaessa kysymystä, minkä verran työtä on tuleva tehdä, ennen kaikkea on otettava huomioon tämän elimistön laatu. Ihminen ei ole kuollut kone, joka tunti tunnilta tekee samaa työtä; vaan hän on elävä elimistö, jolla on erittäin vaihtelevainen lihas- ja hermojärjestelmä. Kun nämä vaikuttavat tyhjentymättömällä jänteveydellä, niin tuottavat ne sanomattoman paljon enemmän ja parempaa kuin uupuneina ollessaan.

Jo 18:nnella vuosisadalla ovat etevimmät taloustieteilijät hylänneet tuon koneellisen, mekanistisen käsityksen ja omaksunut sen sijaan „elimellisen“. Eri maiden työläisten suoritusten vertailu näyttää ensiksi johtaneen siihen. Huomattiin, että työsuorituksen kansallisia eroavaisuuksia vastasivat eroavaisuudet väestön elannossa, koko aineellisen ja henkisen talouselämän kehityksessä, ja näitä taasen eroavaisuudet palkoissa ja työajoissa. Niin sanoi jo Adam Smith: „Missä työpalkka on korkea, siellä on aina työmies toimeliaampi, ahkerampi ja reippaampi kuin siellä, missä se on alhainen.“ — Lyhyempi työaika, samoin kuin parempi ravintokin tekee ihmisen vahvemaksi, elinvoimaisemmaksi ja sentähden työkykyisemmäksi. Jacob Schön-

hof, entinen amerikkalainen konsuli Englannissa, on teok- sessaan: „Korkeiden palkkain talous“ (The Economy of High Wages, New-York, 1892) osottanut monilla esimer- keillä kaikilta tuotannonaloilta, että amerikkalainen teolli- suus korkeine palkkoineen ja lyhyine työaikoineen tekee työtä halvemmalla kuin englantilainen, puhumattakaan Eu- ropan mannermaan teollisuudesta. Ja jo v. 1856 kumosi Macaulay, väitellessään kymmenentunnin laista, todistus- perusteet kansan kilpailukyvystä pienten palkkojen ja pit- kän työajan avulla. „Jos meidän joskus“, huomautti hän, „täytyy luovuttaa johtava asemamme kauppakansojen kes- kuudessa, niin emme tule luovuttamaan sitä millekään surkastuneelle kääpiökansalle, vaan jollekin ruumiiltaan ja sielultaan terveelle, voimakkaalle kansalle.“ Samoin on myöskin Englannin kauppaministeri Mundella sanonut: „Muiden kansain pitkät työajat, ne meitä suojelevat niiden kilpailulta.“

V. 1847 alennettiin Englannissa 12-tuntinen työpäivä 10-tuntiseksi; nykyään on kysymys 10-tuntisen työpäivän alentamisesta 8-tuntiseksi. Englannin hallitus on ottanut 8-tuntisen työpäivän käytäntöön ensiksi Woolwich'in valtio-arsenalissa ja hiljattain myöskin sotalaivaston veistä- möillä.

Laki 8-tuntisesta työpäivästä kaivostöissä hyväksyt- tiin 25 p. huhtik. 1894 Englannin alahuoneessa toisessa lukemisessa 281 äänellä 194 vastaan.

Itävallassa on tultu työajan lyhentämisestä mitä par- haimpiin tuloksiin. Brunn'in kauppakamarin tiedonannon mukaan v:lta 1893 on Arthur Faber'in pitsitehtaassa Hein- richsthal'issa, Mähren'in Lettowitz'issa, varsinaisen $9\frac{1}{2}$ - tuntisen työpäivän sijaan astunut $7\frac{2}{10}$ -tuntinen työpäivä; tästä työajan lyhentämisestä $24\frac{1}{2}$ %:lla seurasi, että kan- kurit melkein järjestään tuottivat entistä enemmän, joten heidän ansionsa kohosi $23\frac{1}{2}$ %:lla; ja liike voitti tuntu- vasti menojen säästymisen kautta.

Saman lähteen mukaan saavutettiin Rossitz'in vuori- alueella työajan lyhentämisen kautta samallinen tulos. Vuorityömiesten tulokset ovat siellä nousseet viimeisinä

vuosina (1889—1893), työajan ollessa vähennettynä 15 %:lla, $8\frac{1}{2}\%$ tai (riippuen asianhaaroista) $1\frac{1}{2}\%$. Tulokset olivat nimittäin:

	1888	1893
Työaika, tunneissa	11	$9\frac{1}{2}$
Hiilenhakkaajan keskimääräinen tulos joka rupeamasta sentnereissä . .	23,8	26,6
Keskimääräinen tulos miestä ja päätä kohden (kaikki työmiehet, myöskin päiväläiset siihen luettuna) sentnereissä	8,8	8,91
Palkat kreuzer'eissa		
(Itävallan rahaarvon mukaan rupeamalta)		
hiilenhakkaajan	124	151
kivenhakkaajan	139	165
nostajan	89	104
hinaajan	70	72

Lisäksi tahdon esittää erään kohdan Pilsenin itävaltalaisen tehtaantarkastajan tiedonannosta vuodelta 1893:

„Viime aikoina on kreivi Erwein'in rautatehtaan johtokunta Rothau'ssa toimeen pannut tärkeän uudistuksen. Jo vuoden 1892:n loppupuoliskolla oli mainittu johtokunta Schindelwald'in valssilaitoksella ottanut käytäntöön sellaisen 8-tuntisen työpäivän, että ensimmäinen joukkio ryhtyi työhön kello 4 aamulla ja työskenteli kello 12:teen päivällä, tästä ajasta alkain työskenteli toinen joukkio kello 8:aan illalla, jolloin sen tilalle tuli kolmas joukkio, joka työskenteli kello 4:ään aamulla. Jokaisella joukkiolla on aina neljän ensimmäisen työtunnin kuluttua sopiva lepoaika aterioimista varten, kun taasen päivällinen ja illallinen syödään joko ennen 8-tuntista työaikaa tahi sen jälkeen. Tästä on koitunut työmiehille se etu, että he saattavat nauttia ateriansa tuoreina ja lämpiminä kaikessa rauhassa perheen keskuudessa eikä heille tarvitse kanniskella eväitä tehtaisiin eikä niitä siellä lämmitellä j. n. e. Paitsi sitä suurta etua työmiehelle, että hänellä kahdeksan työtunnin perästä on kokonaista 16 tuntia virkistymistä ja unta varten, joutuu hän vasta kolmannella viikolla pöytätyöhön ja on hänellä niin muodoin aina 14:nä päivänä suurempi määrä

päivätunteja vapaasti käytettävänä. Näiden suotuisampien elinehtojen vaikutuksesta tulee työmies, tämän yrityksen johtajan, ihmisystävällisen Heidler'in vakuutuksen mukaan, ilmeisesti vahvemmaksi ja tuottaa tuntuvasti paljon enemmän 8:ssa työtunnissa kuin ennen 12:ssa. Nämä täällä tehdyt havainnot aiheuttivat, että mainitun rautatehtaan johtokunta myöskin Rothau'ssa sijaitsevassa raudanpuhdistuslaitoksessa pani käytäntöön toimivuoden loppupuoliskolla 8-tuntisen työajan, samoilla ehdoilla kuin Schindelwald'issa.“

Lopuksi tahdon vielä esittää erään kohdan Sveitsin kantonin, Neuenburg'in hallituksen kertomuksesta erään uuden tehdaslain käytäntöönottamisen jälkeen. Siinä sanotaan:

„Työmiehet tulevat työajan lyhentämisen kautta ahkerammiksi ja iloisemmiksi, ja tehtävät toimitetaan paremmin, joten työ tulee tuottavammaksi. Sitä paitsi ei pidä unhottaa tämän lain hyväatekeviä puolia ja sitä suotuisaa vaikutusta, jonka työajan lyhennys aiheuttaa ja tulee edelleen aiheuttamaan työmiestemme ruumiinvoimiin, henkisiin kykyihin ja siveelliseen kehitykseen nähden. Kaukana siitä että se vahingoittaisi teollisuuttamme, tulee lyhempi työaika paljoo luultavammin sitä hyödyttämään ja vahvistamaan hankkimalla sille työmiehiä, jotka ovat sen kanssa kilpailevien teollisuuksien työntekijöitä etevämpiä niin kunnonlaan ja älyltään kuin ruumiinvoimiltaan. Usein kuullaan eräissä piireissä ilmaistavan, että pelätään työmiehen käyttävän väärin sen ajan, jonka hänelle tuottaisi tuntuvampi työajan lyhennys. Tämä on väärää pelkoa, ja sen perusteettomuuden on jo kokemus osottanut. Kaikkialla, missä on tehty vakavia kokeita, missä on lyhennetty työaika, missä työtä on helpotettu, missä se on säännönmukaisesti järjestetty, on tultu vakuutetuiksi näiden muutosten siunaustatuottavista vaikutuksista työmiesten terveyteen ja siveellisyyteen; heidän elämänsä on tullut järjestystä ja taloudellisuutta, heidän perhe-elämänsä on kehittynyt monipuolisemmin, kun sensijaan rajottamaton ja järjestämätön työ, uuvuttava, pidennetty yötyö tuo tullessaan

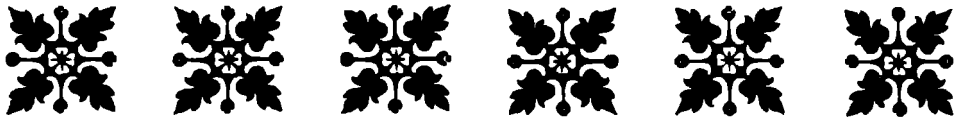
päinvastaisia vaikutuksia: säännöttömyyttä, huonoa käytöstä ja juoppoutta. Työajan lyhentäminen työn säännöllisyyden ohella on epäilemättä vaikuttava terveellisesti työmiesten tilaan ja hyvinvointiin.“ —

Niin Sveitsin hallituksen kertomuksessa.

Ja vihdoin vähenee myöskin työttömyys työajan lyhentämisen kautta.

Kun nyt tämän asianhaaran ja palkkain kohoamisen kautta työtätekevän kansan ostokyky kohoaa, niin vaikuttaa tämä takaisin teollisuuteen edistäen sitä.

Kaikesta tästä käy nyt selville, että meidän on toivottava kaikkea menestystä työmiesten taistelulle 8-tuntisen työpäivän saavuttamiseksi. Ja työväen kansainvälistä juhlapäivää, Vapunpäivää, joka on omistettu kaikkein työntekijäin mielenosotukselle 8-tuntisen työpäivän puolesta, ei meidän pitäisi, niinkuin valitettavasti usein tapahtuu, katsella karsaasti, vaan myötätunnolla. Monien tehtailijain vimma tätä työväen juhlapäivää vastaan näyttää johtuvan siitä syvälle syöpyneestä mielihiteestä, että he ovat itsevaltiaita herroja, mutta työmiehet eivät ole samanarvoisia kansalaisia, — joiksi kuitenkin kaikkein sivistysmaiden lait heidät tunnustavat, — vaan heidän kuuliaisia palvelijoi-
taan. Tehtailijat itse määräilevät lomapäiviä milloin vain tahtovat; etenkin kalunkirjoitusta pidettäessä tavallisesti useita päiviä, jolloin työmiehillä ei ole mitään rahanansiota; mutta kun miehet omasta puolestaan tahtovat pyhittää yhden ainoan päivän vuodessa omille pyrinnoilleen, niin silloin ovat tavallisesti tehtailijat raivoissaan.

III.

Monet arvelevat, että *hyväntekeväisyyslaitosten* kautta voitaisiin saada jotain suuria aikaan yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaisemiseksi. Mutta tämä mielipide ei saavuta mitään vastakaikua itsetietoisien työväen piireissä.

Tarkastakaamme näitä laitoksia vähän lähemmältä. Tapaamme esim. sellaisten tehdaslaitosten yhteydessä, jotka synnyttävät paljon tomua ja likaa j. n. e., kylpylaitoksia, samoin erityisiä huoneustoja aterioimista varten j. n. e. Sellaiset laitokset ovat välttämättömän tarpeellisia ja olisivat oikeastaan kaikkialle laissa määrättävät. Työmiehellä, joka työnantajan hyväksi häärii pölyssä ja liassa, pitää olla tilaisuus peseytyä. Huolenpito siitä on yksinkertaisesti työnantajan velvollisuus, — miksikään ansioksi se ei hänelle ole, yhtävähän kuin sillä on autettu työväenkysymyksen ratkaisemista.

Edelleen tapaamme työväen asuntolaitoksia. Epäilemättä voivat nämä joissain tapauksissa edistää työmiesten hyvinvointia. Mutta asialla on kaksi puolta. Sillä työväen asunnot lisäävät riippuvaisuutta työnantajasta, erittäinkin irtisanomisen, paikanmuuton ja työsopimuksen ehtojen suhteen. Sopimukset, jotka työnantajat tekevät työmiesten kanssa vuokrahuoneista tahi vuosien kuluessa oston kautta työmiehen omaksi joutuvasta asunnosta, sisäl-

tävät aina sen ehdon, että työmiehen on muutettava pois asunnosta, jos hän eroaa työstä. — Toimittaa työvälle hyviä asuntoja, se olisi tietysti suotavaa; mutta etteivät senkautta työntekijät tulisi kahlehdituiksi, olisi asia järjestettävä kunnan tahi valtion avulla ja asuntolaitokset hoidettava sekä hallittava työväen tasa-arvoisella myötävaikutuksella.

Edelleen on olemassa lasten turvakoteja, tehdaskouluja, työväen keittiöitä helpomman ruuan ja juoman saantia varten. Kaikki nämä tällaiset laitokset voivat eräissä tapauksissa hyödyttää yksityisiä; mutta työväen asemaa kokonaisuudessaan eivät ne muuta eikä niillä ole mitään yhteiskunnallis-uudistavaa vaikutusta; ja niillä on kaikilla varjopuolensa: ne lisäävät kaikki työntekijän riippuvaisuutta työnantajasta.

Ne, jotka työnantajain taholta puhuvat „työväen huolenpidosta“, lähtevät tavallisesti siitä käsityksestä, että työmiehiä on holhottava. Mutta itsetietoiset ja oman arvonsa tuntevat työläiset eivät tunne tällaista kantaa kohtaan mitään myötätuntoa. He eivät tahdo, että heitä kohdellaan lapsina, vaan vaativat, että heidät tunnustetaan tasa-arvoisiksi kansalaisiksi. He eivät tahdo minkäänlaisia almuja, ei mitään hyväntekeväisyyttä, vaan hyvinperusteltua oikeuttaan. He vaativat työnantajalta riittävää palkkaa, jonka avulla he saattavat *itsenäisesti*, ilman vierasta apua ja ilman holhousa, tyydyttää välttämättömät tarpeensa. He eivät salli kenenkään sekaantua heidän persoonallisiin asioihinsa eikä yksityiseen elämäänsä. — Korkea palkka ja lyhyt työaika: — siinä ne molemmat seikat, joiden kautta työnantaja todenteolla voi osottaa suosiotaan työväkeä kohtaan. Niitä vaatii työntekijä häneltä; ja valtiolta ja lainsäädännöltä vaatii hän perinpohjaisia taloudellisia-yhteiskunnallisia uudistuksia.

Valtiolta vaatii hän hyvän kansakoululaitoksen, joka tekee kaikki yksityisten työnantajain „sivistyslaitokset“ tarpeettomiksi. Kaiken sen, mitä työnantajat hänelle muutoin tarjoavat, voi hän, jos hänellä vain on riittävä palkka, paljoka paremmin luokkatoveriensä kanssa itse hankkia itselleen.

Tosiasiassa ovat nuo työnantajain n. s. „hyväntekeväisyyslaitokset“ suurimmaksi osaksi vain keinoja, joilla koetetaan saattaa työntekijät vielä suurempaan taloudelliseen, valtiolliseen ja henkiseen riippuvaisuuteen työnantajasta. Ja hyvin usein yhtyy tähän n. s. hyväntekeväisyyteen mitä ilkeintä työnantajain mielivaltaa, mitä ankarampia järjestyssääntöjä uskomattomine rangaistuksineen, laissa määrättyjen suojelussääntöjen laimiinlyömistä työläisten laissataattujen kansalaisoikeuksien polkemista. Tahi maksetaan siellä, missä tällaisia „hyväntekeväisyyslaitoksia“ on, hyvin pieniä palkkoja, koska, niinkuin muhkeasti sanotaan, niiden kautta on työväeltä otettu pois „jokainen tekosyy“ korkeampia palkkoja vaatiakseen.

Vielä on meidän mainittava muuan laitos, jota usein kehutaan ihmeitätekeväksi yhteiskunnalliseksi parannuskeinoksi ja jota minäkin ennen pidin hyvin tehoisana: *työväen voitto-osallisuutta*. — Epäilemättä on ensimmäinen tällainen yritys lähtenyt aivan hyvää tarkottavien työnantajain alkuunpanosta. Mutta minun mielestäni ei sitä ole yleensä arvosteltava eri lailla kuin muitakaan hyväntekeväisyyslaitoksia. Se hyöty, mikä voitto-osallisuudesta koi- tuu työntekijöille, on suurimmaksi osaksi näennäistä; ja joka tapauksessa lisää se työntekijän riippuvaisuutta työnantajasta.

Tällaisissa työsopimuksissa on tavallisesti aina pykälä, joka kuuluu jotenkin tähän tapaan: „Joka kelvottomuuden, laiskuuden tahi sopimattoman käytöksen takia erotetaan työstä, tahi joka vapaaehtoisesti lähtee työpaikastaan, joka uhkaa keskeyttää työnsä tahi koettaa toisia houkutella sellaiseen tekoon, joka tekee lakon tahi omavaltaisesti jää työstä pois, tahi saattaa itsensä sypääksi muuhun kerrassaan sopimattomaan tekoon, hän menettää senkautta oikeutensa voitto-osuuteen.“ — Täten käy työntekijälle aivan mahdottomaksi vaatia palkankorotusta, työajan lyhennystä ja muitten työehtojen parantamista“.

Ja kun tuo „voitto-osallisuus“, verrattuna siihen mitä työnantaja tai osakkeiden omistajat saavat, on tavallisesti aivan mitättömän pieni, niin voivat voitosta osalliset työ-

läiset tosiasiassa rahallisestikin olla huonommassa asemassa kuin parempipalkkaiset työntekijät, jotka eivät nauti mitään voitto-osuutta. Ettei työväen hyväksi voitto-osallisuudesta useimmiten tule mitään, käy epäsuorasti ilmi siitä tavasta, millä voitto-osallisuutta ylistetään. Sillä usein sanotaan jotenkin tähän tapaan: „Kokemus on opettanut, että voitto-osallisuus, verrattuna puhtaaseen palkkajärjestelmään, ylimalkaan tuntuvasti korottaa voittoa, ja on siis tervettä liikepolitiikka.“ Tuo „terve liikepolitiikka“ — se on nimittäin työnantajan liikevoiton kohottamista. Ja se ei johdu yksistään siitä, että työntekijät tulevat huolellisemmiksi ja että työnvalvomiskustannukset vähenivät, vaan myöskin siitä, että työmies tekee työtä liian tarmokkaasti, kuluttaa nopeammin ainoan pääomansa, työvoimansa — ja usein myöskin siitä, että palkat painetaan alhaisiksi. Ainoastaan silloin voitaisiin kannattaa voitto-osuutta, kun se on hyvin korkea ja todella kohottaa työn tuloja pääoman tuloihin verrattuina, ja jos samalla työvälle on annettu vaikutusvaltaa liikkeen hoitoon, ja jos heitä ei pidetä, kuten muutoin, tahdottomina työkaluina liikkeenharjoittajan kädessä.

Työnantajat valittavat usein, että työmiehet palkitsevat kiittämättömyydellä heille osotetut hyvät työt. Minusta näyttää taas, että asian laita on säännöllisesti ihan päinvastainen: työnantajat palkitsevat työväkensä suurimmaksi osaksi kiittämättömyydellä. Ei työnantajain ole tapana tehdä työmiehiään rikkaiksi, vaan työmiehet kyllä tekevät rikkaiksi monet työnantajansa; mutta että jälkimmäiset käyttäytymisellään työväkeään kohtaan tämän tosiasian tunnustaisivat, se tapahtunee hyvin harvoin.

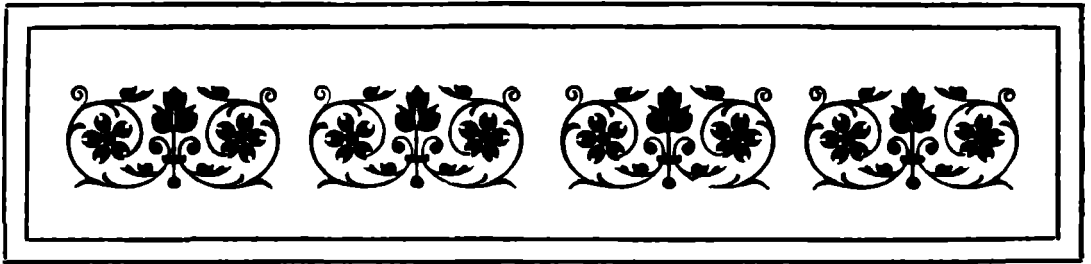
Pääoman hyväntekeväisyys työntekijöitä kohtaan on parhaimmassa tapauksessa osittaista korvausta siitä, mitä työntekijät itse ovat hankkineet. Parempi oikeudenmukaisen velvollisuuden täyttäminen tekisi kaiken tällaisen „hyväntekeväisyyden“ tarpeettomaksi.

Työn aseman parantaminen pääomaan nähden ei ole jätettävä yksityisten huoleksi, vaan täytyy sen olla lain-säädännön päätehtävänä; ja tässä ei riitä ainoastaan kan-

sallinen, vaan — kaiken teollisuuden kansainvälisen yhteenkietoutumisen tähden — on myöskin kansainvälinen työväensuojelulainsäädäntö tarpeen. Niin on esim. pisin työpäivä (8-tuntinen) kansainvälisesti määrättävä ja samoin myöskin kiellettävä ansiotyö lapsilta, jotka ovat alle 14 vuotta. Kansallisessa lainsäädännössä on myönnettävä työtätekevän kansan suuren joukon äänelle oikeudenmukainen vaikutusvalta. Verotuksen täytyy kohdata tuloja asteettain kohoavassa määrässä, ja kaikki verot, joilla enemmistöä rasitetaan vähemmistön eduksi, ovat poistettavat.

Tällaisten määräysten kautta voisi nykyisessäkin talousjärjestelmässä työväen tila olennaisesti parantua.

Mutta päiväpäivältä lisääntyy niiden lukumäärä, jotka eivät tyydy mihinkään tuollaisiin määräyksiin; ja se kasvaa sitä suuremmassa määrässä, mitä enemmän hallitsevat vallanpitäjät jarruttavat noita vaatimattomiakin myönnytyksiä vastaan. — Yhä yleisemmäksi tulee se vakaumus, että koko talouselämän uudistus, yhteiskuntajärjestyksen perinpohjainen muutos on välttämätön.

IV.

Eräs sosialipoliitinen suunta, jonka pääedustajana on Amerikassa Henry George ja Saksassa Michael Flürscheim, on sitä mieltä, että yhteiskunnallisesta hädästä voitaisiin pelastua, kun otettaisiin *maaomaisuus valtion haltuun*.

Se seikka, että valtion lait sallivat yksityisen maaomistuksen, sanoo Henry George, ei vielä tee sitä siveellisesti oikeutetuksi; olihan orjuuskin aikanaan kristillissäkkin maissa — Amerikassa vielä 30 vuotta sitten — lain vahvistama järjestys. Henry George on suurella taitavuudella vertaillut näitä oloja toisiinsa. Luonnonaarteiden yksityisomistus, selittää hän, on yhtäläinen loukkaus todellista omistusoikeutta vastaan kuin orjainomistaminenkin. Ne ovat saman riistämisen kaksi eri muotoa — yhteiskunnallisia säännöksiä, joiden avulla se, joka on voimakas, pääsee työnteosta, pakottamalla toisia tekemään edestään työtä. Ei ole mitään eroa siinä, pidäkö minä omaisuutenani sen maan, josta toisen ihmisen täytyy elää, tahi tuon ihmisen itsensä. Kummassakin tapauksessa olen minä hänen herransa. Minä voin pakottaa hänet tekemään edestäni työtä. Minä voin riistää häneltä suureksi osaksi hänen työnsä hedelmät. Minulla on vallassani hänen elämänsä ja kuolemansa. Sillä jos ihmiseltä otetaan pois maa ja manttu, niin kuolee hän yhtä varmasti kuin

jos häneltä riistettäisiin veri suonta iskemällä tahi ilma kuristamalla. — Maan yksityisomistus tuottaa yhtä hyvin toisten työn hedelmiä kuin orjainomistuskin, päättää George; orjainomistajankin täytyy jättää tuloistaan orjille riittävät elintarpeet. Eikö sitten niinsanotuissa vapaisa maissa ole joukottain työmiehiä, jotka eivät saa yhtään enempää? (Mehän olemme nähneet, että he hyvin usein saavat vähemmän.) Orjuus, sanoo Henry Georg, ei ole vieläkään poistettu. Vaikkakin sen raaka muoto kaikissa niinsanotuissa sivistysmaissa on poistettu, niin on orjuutta vielä keskellä meidän sivistystämme vähemmän huomatussa muodossa, ja on se yhä lisääntymässä.

Henry George vaatii, että työn hedelmän pitää joutuman sille, joka työn on tehnyt.

Mutta hänen mielestään on ainoa keino tämän päämäärän saavuttamiseksi yksityisen maanomistusoikeuden lakkauttaminen — koko maan arvon verottaminen yleisiä tarkoituksia varten. Kun sallimme maaomaisuuden yksityisomistuksen, toisin sanoen kun annamme omistajan, maksamatta vastaavaa korvausta valtiolle, pistää taskuunsa kaiken sen arvon, joka syntyy tiluksella väestön lisääntymisen ja kaikellaisten valtion ja kunnan hankkimien parannusten kautta, — niin riistetään työn tulokset siltä, joka työn on tehnyt; sen kautta siirtyvät toisen ihmisen työn hedelmät toiselle ihmiselle nautittaviksi. Sillä työ aktiivisena tekijänä on kaiken hyvinvoinnin synnyttäjä. Pelkkä omistusoikeus ei tuota mitään. Vaikka joku ihminen saattaisi sanoa koko maailman omakseen, niin pitäisi kuitenkin paikkansa käsky: „Otsas' hiessä pitää sinun syömän leipäns’.“ Sillä ilman työtä ei hän voisi hankkia itselleen ruokaa eikä vaatteita. Kun siis maanomistajilla on omistusoikeutensa perusteella, työtätekemättä, työn tuotteita ylenmäärin, niin täytyy näiden tavarain tulla toisten työstä; niiden täytyy olla niiltä anastettuja, joilla on niihin siveellinen oikeus, ja niitä nauttivat ne, joilla ei niihin olisi mitään siveellistä oikeutta. — Georgen mukaan on ainoastaan kolmenlaisia ihmisiä: työmiehiä, kerjäläisiä ja varkaita.

Ja samoinkun amerikkalainen George, vaatii myöskin saksalainen Flürsheim maanantamista takaisin kansalle. Joka tahtoo maata viljellä, hänen pitää saaman maata niin paljon kuin hän tarvitsee — ja sitä on vielä vuosituhansiksi jällellä enemmän kuin mitä me tarvitsemme; mutta omistusoikeus olkoon hänellä ainoastaan niin kauvan kuin hän itse työllään tekee maan hyödyttäväksi. Ainoastaan niin kauvan, ei ijankaikkisesti, saakoon hän pitää maata omanaan — ei siksi, että joku hänen esi-isistään ensinnä on sen kohdan maan pintaa raivannut vielä vähemmin siksi, että se on siihen ensiksi asettunut asumaan, tahi vieläkin vähemmän siksi, että tuo esi-isä petoksella ja väkivalla on tunkenut siitä pois toiset ihmiset ja avuliiaden kirjurisielujen (lakimiesten) avulla on hankkinut siihen kirjallisesti ijankaikkisen omistusoikeuden. Ijankaikkinen omistusoikeus Jumalan omaisuuteen lakimiesten kirjallisesti vahvistamana — se on mieletön ajatus. Pitääkö täällä maan päällä hallitseman kuolleitten vai elävien?

Näihin väitteisiin maan yksityisomistusta vastaan yhdydyn minä täydellisesti, ja olen vakuutettu, että maa joutuu ennen pitkää yhteiskunnan omaisuudeksi. Sama oikeus, joka myöntää maan erinäisten osien pakkoluovutuksen valtiolle, on salliva myöskin kaiken maaomaisuuden ottamisen valtion huostaan — tahi on pikemmin sitä vaativa. Korkein siveysperiaate, yleinen hyvinvointi, vaatii tätä toimenpidettä.

Mutta minä epäilen, että yksistään tämän toimenpiteen kautta häviäisi yhteiskunnallinen hätä. Jos Henry Georgen neuvoa seuraten korvattaisiin kaikki valtion ja kuntain verot yhdellä ainoalla verolla, joka koskisi pelkän maapohjan arvoa, lukuunottamatta viljelystä ja parannuksia, — jos siis koko se maan arvo, joka syntyy ainoastaan väestön kasvamisesta ja yhteiskunnan edistyksestä, „poisverotettaisiin“, — silloin pitäisi edelleen omistamattoman proletaarin, käyttääksemme Henry Georgen omia sanoja, „anoa tilaisuutta työhön niiltä, jotka omistavat tuotannonvälineet“, — hän olisi ainoastaan tavaraa, aivan niinkuin hän Henry Georgen mielestä nykyään on. Nykyinen „työ-

orjuus“, joka, kuten Henry George itse sanoo, perustuu työaineiden yksityismonopoliin, tulisi jatkumaan. — Jos työläisen ei tarvitseisi maksaa valtiolle eikä kunnalle mitään veroja, niin tarvitseisi hän toimeen tullakseen vähemmän palkkaakin: palkka saisi siis alentua juuri sen verran kuin hänen ennen on täytynyt maksaa veroa: ja työntekijän tila jäisi entiselleen. — Ei olisi edistetty omistamattoman työntekijän etua, vaan yhden kapitalistiryhmän, teollisuudenharjottajain etua toisen ryhmän, maanomistajain, kustannuksella.

Työntekijäin kurjuus, niin uskotaan yhä laajemmissa piireissä, johtuu siitä, että työntekijä on menettänyt omistusoikeutensa tuotannonvälineihin, — että nyt on työntekijä erotettu tuotannonvälineistään, jonka kautta hän on muuttunut omistamattomaksi proletaariksi, kun taas tuotannonvälineet pleensä ovat vähäisen kapitalistijoukon yksinoikeutena. — Mutta tuotannonvälineitä ei ole ainoastaan maaomaisuus, vaan myöskin koneet.

Flürscheim arvelee, että kun työntekijät kerran saisivat maata, niin eivät he ollenkaan tarvitseisi koneita, koska he vuorten malmista ja metsäin puusta valmistaisivat itselleen lyhyessä ajassa paremmat koneet. — Minä kysyin nyt Flürscheimilta, voisivatko he valmistaa nämä koneet ilman koneita. — Siihen vastasi hän minulle seuraavasti:

„Te epäilette, että ihmiset voisivat ilman koneita saada vuorista malmia ja siitä sekä metsäin puusta parempia koneita. Ja kuitenkin täytyy teidän myöntää, että, koska luonto ei rakenna koneita, sellainen asiainmeno tosiasiassa jo kerran on maanpäällä tapahtunut. Tosin väitti kerran eräs teknikko, että ainakin pihdit ovat olleet alusta alkain olemassa; mutta tämä oli leikillä sanottu, koska on vaikea ajatella, miten ilman pihtejä olisi voitu saada ensimmäinen hehkuva rauta tulesta temmatuksi, ja koska ilman sellaista toimitusta myöskin pihtien valmistaminen näytti mahdottomalta. Ennenkuin ensimmäiset pihdit voitiin valmistaa, piti käytettävän apuna kahta sitävarten muodostettua, eri käsissä pidettävää kiveä. Metallia juoksevassa

muodossa ovat aina monet raa'immatkin kansat osanneet valmistaa omatekoisilla, alkeellisilla aseillaan, — ja että nykyisen tekniikan kaikkiin taitoihin tottuneet miehet eivät muuta tarvitse kuin juoksevaa rautaa tehdäkseen siitä mitä monimutkaisimpia koneita, sitä ei kukaan tekniikko kieltäne. Tosin vain vähitellen. Ei voida heti suorastaan valuraudasta tehdä Jaquard-kutomakoneita. Ensiksi valmistetaan vasara ja alasin, niiden avulla, kun hiili tulee avuksi, valuraudasta takorautaa ja terästä, sitten vasta pihtejä, talttoja, viiloja j. n. e., näiden avulla vasta työkalukoneita. Puitakin veistettiin aluksi kivistä, vasta myöhemmin käsiteltiin puuta saha- ja höyläkoneilla.“

Tähän vastasin minä Flürscheimille näin:

Varmaan saattaisivat tottuneet työmiehet aikain kuudessa valmistaa koneita „vuorten malmista ja metsäin puista“, jos he vain tuona väliaikana voisivat tyydyttää elintarpeensa ja kestää taistelun olemassaolosta. Mutta voisivatko he sen tehdä, kun heidän ympärillään jo on koneita, joita toiset omistavat ja joiden avulla voidaan tuottaa sadoin kerroin enemmän tavaraa kuin mikä heille on mahdollista pitkään aikaan? — Omistaessaan työaseet voivat koneiden omistajat, niin ainakin minusta näyttää, saattaa työntekijät veronalaisikseen aivan yhtä hyvin kuin maanomistajat omistaessaan maan.

Tähän ei Flürscheim ole enää mitään vastannut — luultavasti, koskei hän tähän mitään voi vastata.

Suurviljelys on uudenaikaisen tekniikan avulla luonut jättiläislaitoksia, jotka saavat niin suunnattomia aikaan, ettei proletaari tyhjine käsineen, vaikkakin hän saisi vapaasti viljellä maata, mitenkään voisi kilpailla sen kanssa.

Mutta yhteiskunta ei tule koskaan luopumaan suurviljelyksestä, koska se on huomannut, mikä suunnaton etevämyys sillä on tuotannossa pikkuviljelykseen nähden. Vastustusta ei ole suunnattava suurviljelystä vastaan sellaisenaan, vaan sitä vastaan, että sen edut joutuvat pääasiassa harvoille yksityisille, — yksityisten hallussa olevaa suurviljelystä vastaan, jonka kautta nämä saavat tavattoman määräämisvallan työntekijöitten, kansan suurten jouk-

kojen, elämään ja onneen. Uudenajan teollisuuden saavuttamat voitot ovat käytettävät kansan palvelukseen; kansan täytyy olla pääoman *herra* eikä orja. Siis meidän on kyllä kannatettava maaomaisuuden saattamista valtion huostaan; mutta tämä toimenpide on ulotettava vielä pitemmälle: maan koko teollisuuskin on otettava valtiolle. — Kuten tämän vaatimus on määritelty: Maan taloudellisten etujen nykyinen edesvastuuton johto, joka on omia yksityisetujaan harrastavain kapitalistien käsissä, on korvattava valtion johdolla, — yleisölle vastuunalaisilla virkamiehillä, jotka toimivat yhteisedun hyväksi. Samoinkuin valtiollisen lainsäädännön tulee olla kansan asia, samoin täytyy teollisuusjärjestelmänkin joutua kansan yllävalvonnan alaiseksi. Siitä tavasta, miten talousjärjestelmää, joka määrää tavara-ain tuotannon ja jaon, johdetaan ja hoidetaan, ei riipu ainoastaan kaikkien menestys vaan elossapysyminenkin. Tämän järjestelmän hoitaminen on sen vuoksi tärkeämpi kuin minkään muun yhteiskuntaelämän alan; ja näyttää järjettömältäkin, jollei tätä tärkeää alaa oteta yhteisvalvonnan alaiseksi, vaan jätetään se — kuten nykyään tosiasiasa tapahtuu — yksityishenkilöiden mielivaltaan, jotka ovat osaksi todellisia hirmuvaltiaita ja jotka miltei kaikki taloudellisissa yrityksissään asettavat päämääräkseen ainoastaan oman hyötynsä tavoittamisen. Seurauksena tästä yksityistaloudesta maan kaikessa teollisuudessa, tästä maan taloudellisen elämän hallitsemisesta yksityisten rikastuttamiseksi, on se nykyinen tosiasiallinen tila, että kansan hankkimat rikkaudet ovat suhteellisesti pienen kansanosan käsissä, ja että työntekijät ovat köyhiä.

Kun Yhdysvalloissa v. 1847 piti olleen ainoastaan yksi mies, jolla oli enemmän kuin 5 miljoonaa dollaria, ja jonka omaisuus, kai liioitellen, laskettiin 20:een miljoonaan, pitäisi nykyään Yhdysvalloissa olemaan 250 henkilöä, joista jokainen keskimäärin voi sanoa omakseen yli 20 miljoonaa dollaria.

Erään hyvin arvossapidetyn amerikkalaisen aikakauslehden, Forum'in, tiedonannon mukaan huhtikuulta 1894, pitäisi nykyään Yhdysvalloissa 31,000:n ihmisen omis-

taman puolet kansan koko rikkaudesta, josta 65,000,000:n ihmisen olemassaolo riippuu. Vähemmällä kuin kahdesadas-osalla kansasta on käsissään puolet kansallisomaisuudesta. — Suurempi osa toisesta puoliskosta kuuluu samoin pienelle murto-osalle, kun sitä vastoin kansan suurella enemmistöllä ei ole mitään mainittavia varoja. — Viimeisten arvioimisten mukaan, jotka perustuvat väenlaskun tilastollisiin tietoihin vuodelta 1890, on 9 %:lla Yhdysvaltain kansasta 71 % maan rikkaudesta, niin että ainoastaan 29 % jää 91 %:lle kansasta; ja 4,074 henkilöä tahi perhettä, jotka muodostavat rikkaimman ryhmän noiden yhdeksän prosentin joukossa, omistaa viidennen osan koko maan omaisuudesta eli likimäärin niin paljon kuin on kaikkiaan 91 %:lla kansasta. Noin 163:s osa prosenttia omistaa siis Amerikassa yhtä paljon kuin 91 %!

Aivan oikein on Bellamy sanonut, että niitten aikain jälkeen, jolloin sodassa kansalta vietiin saaliiksi sekä kaikki omaisuus että kaikki ihmiset, ei kistoria tiedä niin perinpohjaista ja niin lyhyessä ajassa toimeenpantua kansanryöstöä, kuin tämä on.

Tämä maan rikkauksien kerääntyminen yhä harvempiin käsiin on Amerikassa yhä jatkumassa. — Meillä Saksassa ei tämä pääoman kasaantuminen ole vielä edistynyt niin pitkälle, mutta on samoin alituisesti edistymässä — ja lopullinen tulos, johon tämä kehitys välttämättä johtaa niin täällä kuin Amerikassakin, on selvästi nähtävissä.

Toisella puolen huomaamme nykyään mahtavia kapitalistiliittoja, renkaita eli kartelleja, jotka ulottuvat yli koko maan, vieläpä monessa tapauksessa useampiinkin maihin, ja eri teollisuushaarain alalla tehden kaiken kilpailun mahdollomaksi määräävät ne hinnat suurkapitalistien eduksi sekä esiintyvät niin hyvin työväkeä kuin kuluttavaa pleiosöäkin vastaan mahtavana, suljettuna kokonaisuutena, sortavat ja riistävät työväkeä sekä ryöstävät kuluttavaa kansaa, — mikä herättää välttämättömästi jokaisessa selvänäköisessä ihmisessä kasvavaa tyytymättömyyttä.

Tällaisten kapitalistirenkaiden pieniä edeltäjiä oli jo Lutherin aikana, ja hän sinkahutteli kirjoituksessaan „Kau-

pankäynnistä ja koronkiskomisesta“ (1524) monta voimakasta sanaa noita hinnannostajia vastaan, joita hän nimitti „julkisiksi varkaiksi ja ryöväreiksi“. Hän selitti: „Maallinen hallitus tekisi oikein, jos ottaisi sellaisilta kaiken, mitä heillä on ja ajaisi heidät maasta pois.“ — Mutta Lutherin aikain jälkeen ovat nämä renkaat vasta saaneet verrattomasti mahtavamman laajuuden.

Samalla kun täten pääomat, tuotannonvälineet, keskittyvät yhä pienenevän vähemmistön käsiin, kasvavat alati omistamattomain työntekijäin joukot, jotka myöskin puolestaan järjestäytyvät. Suurteollisuus saattaa useita yhteistyöhön samassa paikassa, saman tehtävän ääressä, saman johdannon alla; ja tämä yhteisyys synnyttää uuden sosialistisen tietoisuuden. Nuo yhteistyöhön tottuneet työmiehet lyöttäytyvät myöskin yhä lujemmin yhteen yhteisesti taistellakseen sortoa vastaan; ja yhä selvemmin huomaavat he synn kurjuuteensa ja ainoan keinon sen poistamiseksi.

Yhteiskunnallinen kehitys toimittaa itse näille joukoille henkiset johtajat synnyttäessään taloudellisen järjestyksen vaikutuksesta alati kasvavan oppineiden köyhälistön. Miten paljon onkaan nykyään niin sanottuja „ylimääräisiä henkilöitä“ opettajien, kirjailijain, lakimiesten, lääkärien, teknikkojen joukossa, — mikä kurjuus heidän keskuudessaan ja tyytymättömyys oleviin oloihin!

Äly ja sivistys toiselta puolen ja omaisuus toiselta puolen eivät enää pitkään aikaan ole kuuluneet yhteen. Kapitalistisen suurtuotannon levitessä joutuu myöskin henkinen työntekijä yhä enemmän palkatun palvelijan asemaan, jonka palkan, kuten tavaranhinnan, määräävät tarjonnan ja kysynnän lait, ja jolla ei ylipäänsä ole enää mitään elannonvälineitä, silloin kun kilpailijain tarjonta on liian suuri. Henkinen työntekijä voi yhtä vähän elää tiedoistaan kuin tehtaantömiestä työvoimastaan.

Kun tämä kehitys on saavuttanut korkeimman asteensa, kun kaiken henkisen työn toimittavat miltei yksinomaan vain palkkatyöläiset, jotka ovat pääomasta riippuvaisia, eikä pääomaa taas ylipäänsä koidu enemmän henkisestä kuin ruumiillisestakaan työtä, niin silloin — siitä

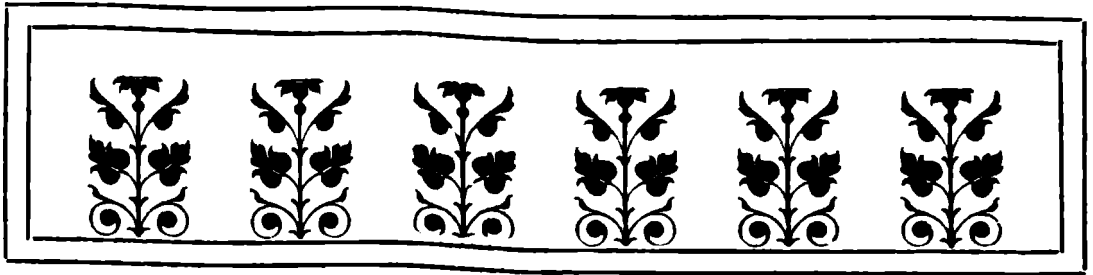
ei ole epäilystäkään — tuntevat henkisen työn tekijät olevansa saman luokan jäseniä kuin ruumiillisen työn tekijät; ja kaiken työn, sekä älyllisen että ruumiillisen, yhteistä liittoa vastaan ei kapitalistinen tuotannonvälineiden yksityisomistus, työtätekemättömäin yksinoikeus työnvälineiden suhteen, voi kauvemmin kestää. Kartellit, jotka jo hyvin helposti johdattavat mieleen tuotannonvälineiden saattamisen yhteisomaisuudeksi, tulevat väistymään täydellisemmän työn-socialiserautumisen tieltä. Meidän kulttuurimme edut ja voitot, jotka perustuvat sekä henkiseen että ruumiilliseen työhön, joutuvat työtätekevien omiksi; eivätkä ketkään enää tule työskentelemään sitä varten, että työtätekemättömät saisivat nauttia. Työtön ansio on häviävä.

Työ, jota raakalaisaikoina — ja ne ajat eivät vielä — ole päättäneet — ylenkatsottiin ja pidettiin orjain asiana, on pääsevä arvoonsa. Minkä nyt muutamit älyvät: että se ei ole rehellinen, joka ottaa vastaan palveluksia, suorittamatta niistä vastapalveluksia, vaikka kyllä kykenisi — että jokaisen terveen, täysikasvuisen ihmisen täytyy olla joko työmies tai kerjäläinen tahi sitte varas, — se käsitys on silloin oleva yleinen; — kun sitävastoin nykyään vielä on tuhansia, jotka ovat ylpeitä rajattomasta laiskuudestaan, toisin sanoen arvottomuudestaan, ja kerskuvat sillä, että ovat samallaisten laiskojen ja arvottomain jälkeläisiä.

Ja silloin kun kaikki työ tulee arvoonsa, silloin häviää myöskin ruumiillisen työn tyhmä halveksiminen; ja silloin ei enää voimakas ja kätevä, mutta vähemmän henkiseen työhön sovelias henkilö, pyri turhamaisuudesta opiskelemaan, kuten nykyään usein tapahtuu. Ja lisäksi on häviävä jyrkkä erotus ruumiillisen ja henkisen työn tekijäin välillä, koska toiselta puolen useat omistavat osan päivästä henkiselle työlle ja osan ruumiilliselle — mikä kenties onkin kaikkein soveliaain jokapäiväisen elämän järjestys, — toiselta puolen taas monet tulevat pysyvästi muuttamaan toiselta toimialalta toiselle. — Nyt tuntevat lukemattomat henkilöt tarvetta ajottain vaihtaa henkistä työtä ruumiilliseen; mutta kun he koettavat tätä tarvetta

tyydyttää, tuhlaavat he säännöllisesti voimansa hyödyttömällä tavalla: — sensijaan että tekisivät hyödyllistä työtä, antautuvat he kaikemmoiseen urheiluun.

Hyvin kiitettäviä ovat nykyaikana yritykset saattaa kaikkialle kouluihin *työopetusta*. Lapset tulevat siten monipuolisemmin kehitetyiksi, heistä tehdään ihmisiä, jotka voivat paremmin käytännöllisessä elämässä tulla toimeen, jotka oppivat käsittämään ruumiillisen työn tärkeyden ja arvon ja syvemmin ymmärtämään kansan teollisuustoimintaa.

V.

Samoin kuin politiikassa on luovuttu itsevaltiuden periaatteesta kaikissa sivistysmaissa ja suuremmissa tai vähemmässä määrässä toteutettu kansanvaltaisuuden periaate, samoin täytyy se toteuttaa myöskin maan taloudellisessa hallitusjärjestelmässä, josta kansan koko olemassaolo riippuu. Sillä tämä asia koskee kansan itsesäilytystä.

Kansan taloudellisen järjestelmän täytyy olla sen poliittisen järjestelmän tavoin kansan hallitus kansan kautta kansan hyväksi. Ja tätä tarkoitusta varten täytyy kansan kaikkien teollisuus- ja liikeyritysten tulla järjestetyiksi yleiseksi toiminnaksi, jota, kuten kaikkia muitakin yleisiä toimia, vastuunalaiset julkiset viranomaiset hoitavat kaikkien kansalaisten hyväksi.

Siveysoppineet vaativat, että jokaisen on tehtävä työtä; ja jokaiselta työmieheltä he vaativat, että hän, kuten virkamies, käsittäisi työnsä yhteiskunnalliseksi kutsumukseksi ja että hän tuntisi tyydytystä siitä ajatuksesta, että työskentelee yhteiseksi hyväksi. Tämän säännön siveellis-valtiollisena johtopäätöksenä näyttää minusta olevan asiain silloisessa tilassa vaatimus, että jokaisesta täytyy tulla työmies ja virkamies, ja että palkan sijasta saadaan valtion ylläpito.

Monet sanovat, että teollisuuden sosialiserautumisesta johtuisi liian paljon hallituksia. Mutta niin ei suinkaan ole

laita. Tulee ainoastaan toisen hallituksen tilalle asetetuksi toinen. Kaikellaiset suurliikkeet ovat jo jonkinlaisia hallituksia; ne ovat yksityisliikkeitä ainoastaan niin pitkälle kuin niitä ohjaa yksityinen, edesvastuuton ja siksi usein itsevalttias mielivalta ja niin kauvan kun suunnaton voitto, jonka ne tuottavat, joutuu yksityisten taskuihin. Keskitetty suurliike on jo teollisuushallitus: nyt kysytään vaan, kenenkä hyväksi se on järjestettävä, — harvainvallan, toisin sanoen rahaylimystön, vaiko kansan, — ja kenenkä tulee sitä johtaa: teollisuus-itsevaltioiden (suurtilallisten, vuorikaivoskuninkaiden, savutorvijunkkarien, pörssiruhtinaiden j. n. e.), vaiko kansan ja sen valitsemien edustajien. Tämä on se vaihtoehto, jonka suhteen meidän on kantamme määrättävä. On nyt väitetty, että teollisuuden sosialiserautuminen, tuotannonvälineiden (maaomaisuuden, kaivosten, vuoriteollisuuslaitosten, koneiden, kulkuneuvojen) yksityisomistuksen muuttuminen yhteisomistukseksi ja yksityisten yrittäjäin johtaman tavaratuotannon muuttuminen yhteiskunnan johtamaksi tuotannoksi lamauttaisi työntöä ja siten vaikuttaisi kulttuurinvastaisesti. Mutta tällöin lähdetään, niin minusta näyttää, perin väärästä ihmisluonnon käsityksestä. Ihminen ei ole niin yksinkertainen olento kuin monet individualistit sen esittävät; voitonhalu ei ole paras eikä välttämätön kiihoitin työhön. Eikä edes nykyisessäkään kapitalistisessa yhteiskuntajärjestyksessä sillä ole sitä yksinomaista määräävää merkitystä, jonka sille monet omistavat, ja päällepäätteeksi ei se tule ijankaikkisesti olemaan varsinaisena kannustajana työhön.

Että nykyään rakkaus rahaan näyttelee niin suurta osaa, tulee siitä, että niin monet halut senkautta saavat tyydytyksensä. Se takaa meille ja meidän ystävillemme mukavan elämän, kun sensijaan sen puute panee meidät ja meidän omaisemme nälkäkuolemalle alttiiksi. Se hankkii meille arvoa, mahtia, lepoa, luonnon- ja taidenautintoa. Mutta ne halut, jotka nykyään tyydytetään rahan välityksellä, eivät häviä, kun tuo tyydytyskeino poistetaan; ne tulevat toisella tavalla määräämään toimintaa ja työtä.

Ei ole totta, että ihminen olisi luonnostaan laiska, vaan ihminen on toimelias olento, — olento, joka mielellään tekee työtä, kun vaan hänen on sallittu etsiä voimiaan ja taipumuksiaan vastaavaa työtä. Ja jokainen keskinäisen lahjakas, kunnollisesti kasvatettu ja kehitetty ihminen tuntee iloa tehdessään hyvin työnsä. Ja edelleen ovat kunnia ja häpeä voimakkaita keinoja kiihottamaan hyvään työhön ja pystyvät vastustamaan mahdollisesti esiintyviä taipumuksia velttouteen ja huolimattomuuteen.

Pelkkä voitonhimo ei varmaankaan ole koskaan saanut aikaan maailmassa mitään suurta eikä kaunista.

Nuo kollektivismin vastustajat edellyttävät, että tässä talousjärjestelmässä vaikuttimet kelvolliseen työhön vähenevät, koska voitonhalun myötävaikutus häviää tahi supistuu mahdollisimman vähään. Tähän voidaan nyt kaikkein ensiksi vastata, ettei kollektivismi välttämättä sisällä voitonhalun hävittämistä työnteon vaikuttimena, koska täydellisen yhtäläisyyden ei välttämättä tarvitse liittyä kollektivismiin. Sitä voitaisiin pitää tavoteltavana, vaan ei heti toteutettavana päämääränä, ja ensi aluksi voitaisiin säilyttää jonkinlainen — vaatimattomien rajojen sisällä pysyvä ja köyhyyden ja rikkauden välistä eroitusta lieventävä — palkkain astejako. — Mutta minä en usko, että tämä olisi tarpeellista. Sillä jos kohta määrättyt vaikuttimet työhön yhteiskunnan uudessa järjestelmässä vähenevätkin, niin toiselta puolen taasen toiset vaikuttimet vahvistuvat mahtavasti. Erittäinkin täytyy kunnian ja häpeän vaikutuksen sellaisessa yhteiskunnassa, joka ei ole jaettuna luokkiin, vaan on kokoonpantu samallaisista työmiehistä, olla paljon suurempi kuin nykyään. Ja samoin täytyy yhteistunteen kollektivistisessä yhteiskunnassa olla verrattomasti suurempana yllyttimenä työhön kuin nykyään, jolloin päähyöty työstä tulee suuremmiksi osaksi vain yksityisille.

Olen Bellamyn kanssa samaa mieltä, kun hän mainitsee, että täysin kollektivistisessä eli (kuten hän sanoo) natsionalistisessa yhteiskunnassa taloudellinen yhtäläisyys — huomioonottamatta toimitettujen töiden yhtäläisyyttä — on elinperuste. Se on todella solidarisen yhteiskunnan

oikea henki; sillä ainoastaan tästä periaatteesta saattaa veljeydentunne, innostus ihmiskunnan hyväksi, esteettömästi kehittyä.

Taloudellisen yhtäläisyyden periaate, siis kaiken palkka-järjestelmän poistaminen, on ainoa todella oikea ja samalla käytännöllinen periaate. — Sanotaan, että on oikeudenmukaista, että jokaiselle maksetaan hänen yksilöllisen työnsä mukaan. Mutta ei ole mitään työtä, joka olisi ainoastaan jonkun määrätyn henkilön tekemää. Tämä ihminen — otaksukaamme, että hän on täysin terve, perinpohjin sivistynyt ja jaloluontoinen — mitä on hän sitte lähinnä? Yhteiskunnan tuote. Että hänestä on tullut sielun ja ruumiin puolesta se mikä hän nyt on, se on riippunut muista ihmisistä. Jos hänen vanhempansa olisivat eläneet ennen hänen syntymistään irستاasti tahi jos he olisivat nähneet nälkää, niin ei hän olisi perinyt sitä ruumista mikä hänellä nyt on. Jos hänen vanhempansa ja kaikki tuttavansa olisivat olleet siveettömiä, niin ei hän olisi saanut hyvää luonnetta. Jos hänellä ei olisi ollut oivallisia opettajia ja mainioita kirjoja, jos runoilijat ja kirjailijat eivät olisi vaikuttaneet satoja ja tuhansia vuosia, niin ei hän olisi voinut saavuttaa sivistystään. — On sentähden aivan väärin väittää, että ihmisellä, joka itse ei kuitenkaan ole muuta kuin tuote, olisi oikeus kaikkeen, mitä hän tuottaa; eihän hänellä ole edes ehdotonta oikeutta omaan itseensä: sillä hän kuuluu kaikkine voimineen ihmiskunnalle. Kun hän on voimansa saanut ihmiskunnalta, pitää hänen käyttämän ne myöskin ihmiskunnan hyväksi. Ainoastaan silloin ansaitsee hän, että se häntä ensinkään elättää.

Mutta ei ainoastaan siksi, että ihminen itse on yhteiskunnallisten tekijäin tulos, täydy kieltää olevan mitään puhtaasti personallista työtä, vaan myöskin siksi, että se aines, jolla ihminen työskentelee, ne työkalut, joilla hän tekee työtä, ne tiet, joita myöten hänen tuotteensa kuletetaan pois, ovat toisten töitä. Koko maailma on mitä läheisimmin yhteen kietoutunut työjärjestelmä. Kaikki teollisuuspritykset, kaikki ammatit ovat toinen toisensa edellytyksinä ja ylläpitävät toisiaan. Jos jonkun teollisuuden on saavutettava korkea

täydellisyyden aste, niin täytyy sadan muun ammattihaaran olla kehittyneitä, — rautatie-, kanava-, höyrylaiva-, sähkölennätinverkkojen ehkä pitää olla olemassa, hyvien koulujen tulee kasvattaa älyllistä nuorta polvea, yliopiston ja teknillisten korkeakoulujen tulee hankkia tieteellisiä ja teknillisiä edellytyksiä ja kaikellaisen kansainvälisen liikkeen pitää olla avattuna. Kuka saattaa nyt sanoa, minkä osan kansan tuottamasta rikkaudesta kukin yksityinen käsityöläinen tai ajattelija on hankkinut? Se on mahdotonta. Ja mahdotoman mahdolliseksi tekeminen, eri vaikutusten suhteellisen arvon arvioiminen, johtaisi vain suurempaan mielivaltaan ja loppumattomiin riitaisuuksiin. Ainoa keino on palkkajärjestelmän täydellinen poistaminen, määräys, että kansan myöntämällä palkalla on toimitettujen töiden kanssa ainoastaan senverran jotakin tekemistä, että jokaisen täytyy ansaita itselleen elatus voimiensa käyttämisellä, — lyhyesti: taloudellinen tasa-arvo. — Täydellisen valtiollisen tasa-arvon täytyy johtaa taloudelliseen tasa-arvoon, niin pian kun teollisuuden eri haarat ovat sosialisertuneet; sillä mitään muuta jakotapaa ei valtiollisesti tasa-arvoisten yhteiskunta, kun maa ja kaikki tuotannonvälineet kuuluvat valtiolle, voisi ajanpitkään sietää.

Niinkuin kapitalistiseen valtiojärjestelmään kuuluu moninaisesti asteisteltu palkkajärjestelmä, joka sallii toisen voittaa kymmen- tai satakinkertaisesti enemmän kuin toisen, niin kuuluu tuotannonvälineiden yhteisomistukseen yhteisen tuotannon tulosten yhtäläinen, yhteinen nauttiminen, — millä luonnollisesti ei ole sanottu, että kaikkien, huolimatta heidän erilaisista yksilöllisyyksistään, pitää nauttia saman verran.

Jo nyt, huolimatta meidän kapitalistisesta talousjärjestelmästämmme, voittaa alaa suoritettujen palvelusten korvaamattomuuden tai niiden yhdenarvoisuuden periaate, katsomatta mihinkään erityiseen ansioon. Silta- ja tietullit, jotka ennen olivat niin yleisiä, häviävät häviämistään. Vapaasti saadaan käyttää katuvalaistusta, vapaa pääsy on yleisiin museoihin, kirjastoihin, useihin kouluihin, puistoihin j. n. e. On aivan varmaa, että siinä määrässä kuin

omaisuutta joutuu enemmän yhteisomaisuudeksi ja ankara kilpailutaistelu olemassaolon puolesta häviää, tämä maksuttoman, vapaan ja samallaisen käyttöoikeuden periaate tulee yhä enemmän ja enemmän voittamaan alaa. — Samoin kuin ei sairaalta tahi hukkuvalta, jota on autettava, kysytä hänen ansioitaan, niin ei niitä myöskään tulla kysymään nälkäiseltä tahi joltain muulta, joka tarvitsee jotakin palvelusta. Hän on ihminen ja siis veli, sisar — se on kyllicki.

Nyt sanovat monet, että nämä kaikki ovat kenties sangen kauniita aatteita; mutta kaikki tuo on pelkkää tulevaisuuden musiikkia: tehdään laskelmia ihmisten suhteen, jollaisia ei ollenkaan ole olemassa, keksitään ja kuvaillaan meille aivan tuntematon ihmisluonto. — Että tämä vasta väite on heikko, käy ilmi edellä esittämästämme työn sielutieteen huomiosta. — Mutta on aivan varmaa, että kollektivismin muuttamat elämänehdot vähitellen muuttavat myöskin ihmisluonnon, koska ihmisluonnon paremmat puolet voivat helpommin päästä toimimaan eikä niitä niin usein, kuten nykyään, itsesäilytysvaisto tyrehtytä, ja ettei niin usein tulla vetoamaan eräisiin ihmisluonnon alhaisimpiin puoliin. Toisten luonnonlahjain pitää tulla kehitetyiksi suuremmalla harjoituksella, toisten taasen heikonnetuiksi vähemmän käytön kautta. — Jos me ne ehdot, jotka nykyään joissakin yksityisissä piireissä synnyttävät moleminpuolista luottamusta ja ystävyyttä, teemme yleisiksi, niin on tuo luottamus ja ystävyys ihmisten kesken myös tuleva yleisemmäksi.

Teollisuuden alalla vallitsevassa kilpailujärjestelmässä, niinkuin vielä nykyään on asianlaita, elää toinen hyvin usein toisen kustannuksella, koettaa käyttää toista hyödykseen ja on varuillaan, ettei hänelle itselleen vaan mitään sellaista tapahtuisi. Saaliinhimo ja pelko — nämä eläimelliset vaistot tulevat hyvin usein kiihotetuiksi: ja missä näitä viettejä herätetään, miten voi siellä syntyä myötätuntoisuus ja luottamus? — Mutta poistakaamme tuo mahdollisuus, että toinen voi käyttää toista hyödykseen, niin ilmestyvät nämä helposti.] [Miten pian syntyykään

ihmisissä toveruuden tunne, jos he, vaikkakin ennen toisilleen ihan vieraita, asianhaarain kautta, jotka herrättävät heissä määrätyn etujen yhteisyyden, joutuvat lähemmäksi toisiaan! Ja miten yleiseksi täytyy tämän toveruuden tulla järjestelmässä, joka, kuten kollektivismi, lopettaa toisen ihmisen käyttämisen toisen hyväksi! —

Kuka on sitten sellaisessa järjestelmässä toimittava epämieluisat ja vaaralliset työt? Niin kysytään vihdoin.

No, jos ei enää, kuten nyt, voida luottaa nälkäruoskaan, niin tehdään ne myöskin vähemmän epämieluisiksi, vaarallisiksi ja vähemmän aikaa kestäviksi, — tullaan käyttämään avuksi konetyötä paljon suuremmassa määrässä kuin nykyään, jolloin ei noita tarkoituksia varten keksittyjä teknillisiä apukeinoja käytetä tarpeeksi paljon yksin siitä syystä että ihmistyö vielä tulee halvemmaksi.

On sanottu, että on kerrassaan haaveellista tahtoa poistaa rikkaan ja köyhän vastakohtaa; sillä tämä vastakohta on yhtä vanha ja selittämätön kuin vastakohta viisaan ja tyhmän, voimakkaan ja heikon, intohimoisen ja tynnen välillä. Nämä jälkimäiset vastakohtat ovat kuitenkin suurimmaksi osaksi luonnon työtä, ne ovat synnynnäisiä ominaisuuksia; kun sen sijaan nykyään vallitsevilla rikkauden ja köyhyyden vastakohdilla useimmiten on tuiki vähän tekemistä synnynnäisten, luonnollisten osuuk-sien kanssa.

Rikkaampi ei suinkaan ole keskimäärin lahjakkaampi eikä parempi; vaan tämä vastakohta perustuu yhteiskuntajärjestykseen, joka kaipaa muutoksia ja jota voidaan muuttaa.

Vielä noin 30 vuotta sitte pitivät useat orjanomistajat Amerikassa vastakohtaa vapaan ja orjan välillä samalla tavalla ijankaikkisena ja muuttumattomana.

Ihmiskunnan edistykseen kuuluu *etuoikeuksien* poistaminen. Sillä kaikki etuoikeudet loukkaavat ihanne-oikeutta. Rodun etuoikeudet ovat poistetut, syntyperän suurimmaksi osaksi, sukupuolen etuoikeudet häviävät läheisessä tulevaisuudessa ja viimein täytyy myöskin omaisuuden etuoikeuksien hävitä. Ja mitä enemmän ajattelee vastakohtaa suuren

rikkauden ja köyhyyden välillä ja miettii sen molempipuolisia seurauksia, sitä enemmän täytyy mielestäni tulla vakuutetuksi siitä, että tämä vastakohta on siveellisesti turmiollisin mitä maailmassa on olemassa. — Ja kun nykyinen, omistuksen erilaisuuteen perustuva talousjärjestelmä, joka tekee useat harvoista riippuviksi elämän ja onnen kaikkiin välikappaleihin nähden, — kun tämä talousjärjestelmä kerran väistyy sellaisen tieltä, joka hävittää eron herran ja palvelijan, kapitalistin ja proletarin väliltä, joka saattaa jokaisen miehen ja jokaisen naisen riippumattomaksi, niin on se koitua siunaukseksi ei ainoastaan noille useille, vaan myöskin noille harvoille.

VI.

Mainitsin, että sukupuolenkin etuoikeudet tullaan ennen pitkää poistamaan; sillä yhä lisääntyy sellaisten ihmisten luku, jotka myöntävät niiden vääryyden.

Tätä aihetta, *naiskysymystä*, tahdon nyt tarkastaa.

Kuten alkuaan yleensäkin väkivalta yksin hallitsi, niin osottautui tämä myös naisen asemassa. Vaimo oli alkuaan miehen orja, hänen omaisuuttaan, hänen kuormajuhtansa. Vielä korkeammillakin sivistysasteilla pidettiin naista alempi-arvoisena olentona. Keskiaikana pohdittiin ihan vakavasti kysymystä: „onko naisilla sielua?“ — Jos asiaa katsellaan oikeassa valossa, niin pidetään naisia vielä nykyäänkin toisen luokan ihmisinä (vaikkakin se sanoissa yleensä kielletään).

Niin vähäinen on vielä tunne siitä, että ihminen sellaisenaan on pyhä; niin vähän on vielä kehittynyt kunnioitus kaikkia kohtaan, keillä ihmiskasvot on, niin usein voittaa miesten sukupuoli-luokkaitsekkyyys kunnioituksen ja rakkauden äitiä, puolisoa, sisarta ja tyttärtä kohtaan!

Tämä naissukupuolen halveksiminen ilmenee myös itämaisissa — miesten laatimissa — uskonnollisissa asiakirjoissa, joilla on vielä nykyäänkin suuri vaikutus sivistyskansoihin. Vanhassa testamentissa sanotaan, että nainen on luotu miehen kylkiluusta; naisesta piti ihmissuvun lankeemuksen johtuneen. Uudessa testamentissa sanotaan:

„Nainen vaijatkoon seurakunnassa“; „Vaimot olkaan miehillensä alamaiset“ (Ephes. 5, 22, I. Piet. 3, 1, I) j. n. e.

Niin ovat sitte miesten tyrannilliset himot, heidän itsekkäisyytensä ja ylpeytensä saaneet vielä uskonnollisen pyhityksen. — Kuten vielä tällä 19:llä vuosisadalla Amerikassa suuri enemmistö papeista asettui orjain vapauttamista vastaan, samoin näyttäytyy myöskin nykyään, ettei kirkko pysty kulkemaan aikansa sivistyksen rinnalla. Hyvin kuvaava on tässä suhteessa meidän evankelisen kirkomme *vihkimiskaava*.

Sen mukaan kysytään yljältä: „Kaikkitietävän Jumalan edessä ja näiden kristillisten todistajain läsnäollessa kysyn minä sinulta, N. N., tahdotko sinä ottaa tämän, N. N., aviovaimoksesi Jumalan kädestä ja kunnioittaa ja rakastaa häntä myötä- ja vastoinkäymisessä, ja tahdotko pitää tämän aviosopimuksen pyhänä ja rikkomattomana, kunnes kuolema teidät eroittaa? Jos tämä on sinun sydämesi tahto ja aikomus, niin sano: Tahdon!“ — Mutta morsiamelta kysytään vielä tämän lisäksi: „Tahdotko sinä olla hänelle *alamainen* Herrassa?“

Siis nainen velvoitetaan alamaisuuteen miestä kohtaan, — menettely, joka on naisia yhtä halventava kuin oikein ajattelevia miehiä suututtava. Tosin on pappejakin, jotka myöntävät, että tämä „ylimääräinen kysymys morsiamelle“ on (lievästi puhuaksemme) asiaankuulumaton. Esim. teologian tohtori Rade Frankfurt am Mainissa, „Christliche Welt“-nimisen aikakauslehden julkaisija, nimitää sitä „huvittavaksi järjettömyydeksi“ ja selittää: „Tuo kansantietoisuudessa vielä vallitseva naissukupuolen halveksiminen näyttää minusta, mitä vanhemmaksi tulen, sitä turmiollisemmalta ja hirveämmältä niin ylhäisissä kuin alhaisissakin; ja minä pelkään, että kirkko on osaltaan siihen syyppää.“ — Kirkko — se on miesjärjestö, joka hoitaa kirkollisia asioita. Ja niin on vihkimäkaavakin yksi *miesten* julkeuden lukemattomista ilmauksista.

Mielipide, että miehen asiana on käskää, naisen vain totella, että mies on arvokkaampi, nainen ala-arvoisempi olento — tämä miesten itsekkäisyyttä ja turhamaisuutta

niin hivelevä käsitys saa vihkimäkaavasta suurta tukea. Ja se tosiasia, että nainen lukemattomissa tapauksissa on järkevampi ja siveellisesti parempi kuin mies, jää huomioonottamatta.

Siis järkevemmän ja paremman ihmisen on oltava sidottuna typerämmän ja huonomman alamaisuuteen! Tämä vaatimus on hyvin räikeästi ristiriidassa sen moralin kanssa, mitä me moraliiksi käsitämme.

Vedotaan siihen, että naiset ovat kaikkien kansojen keskuudessa olleet miesten käskynalaisia. Mutta juuri sama seikka vedettiin ennen esiin orjuudenkin puolustukseksi, — aivan samaa sanotaan kaikkia uudistuksia vastustettaessa. Mutta ihmiskunta ei pysy paikallaan, se rientää eteenpäin. Ja nykyään tiedetään se paremmin kuin koskaan ennen. Ei olla enää niin suuressa määrässä kuin ennen tottumuksen orjia. Selitys naisten aseman yleiseen ala-arvoisuuteen on hyvin yksinkertainen: he ovat — äitipehtävänsä vuoksi — heikompia kuin miehet; ja voimasta on riippunut ihmisten oikeudet. Mutta siinä määrässä kuin ne, jotka tahtovat saattaa voimaan ihanteellisen oikeuden ra'an väkivallan sijaan, saavat valtaa, muuttuu asia toiseksi.

Nykyään käy vielä väkivalta oikeuden edellä. Toisen puoli ihmiskuntaa julkeaa oman mielensä mukaan päättää toisen puolen kohtalosta, — määrätä mielivaltaisesti, mikä on ja mikä ei ole naisille „sovelias vaikutusala“. Alaikäisiä ja mielipuolia voidaan oikeuden mukaan hohota; mutta kun juletaan kohdella täysikäisiä ja henkisesti terveitä aivan kuin alaikäisiä — kuten miehet naisia kohtelevat, — niin on se ihmisarvon häpäisemistä.

Tämän menettelyn oikeudettomuuden huomaamme heti, jos ajattelemme Zoroasterin sääntöä: Mitä et tahdo, että sinulle tehtäisiin, älä tee sitä muille! Mitä sanoisimme me siitä, jos toiset tahtoisivat meidän mieltämme kysymättä määrätä meille „soveliaan vaikutusalan“? Me pitäisimme sitä luultavasti suunnattomana hävyttömyytenä. No, minun mielestäni voisivat naiset aivan täydellä oikeu-

della sanoa miesten menettelyä heitä kohtaan myös suunnattomaksi hävyttömyydeksi.

„Yksi vapaus on toisen ystävä“, sanotaan — ja niinpä ei olekaan ilmeteltävää, että Amerikan molemmat suuret orjainvapauttajat, William Lloyd Garrison ja Wendell Phillips, esiintyivät myöskin naisten vapauttamisen puolesta. Mainiossa puheessaan naisten oikeuksista v. 1851 sanoi Wendell Phillips:

„Me vastustamme sitä mielipidettä, että jollakin osalla ihmissukua olisi oikeus päättää toisen osan puolesta, mikä sen „sovelias vaikutusala“ on ja mikä ei. Kaikkein ihmisten sovelias vaikutusala on se laajin ja korkein, minkä he kykenevät saavuttamaan. Mikä se on, sitä ei voida ilman täydellistä valitsemisvapautta määrätä. — Siksi pitää naisten saada itse valita, minkä vaikutusalan he tahtovat omakseen, minkä verran sivistystä he tahtovat hankkia ja mihin toimiin tahtovat antautua; elköön heitä pakotettako nöyrinä ottamaan vastaan niitä oikeuksia, sitä sivistystä ja sellaista toimialaa, minkä miehet näkevät hyväksi heille suoda.“ — „Kaikki mitä naiset vaativat, on siinä, että heidän sallitaan näyttää, mihinkä he kykenevät, näyttää se valitsemisvapauden ja toimintavapauden kautta.“ — Tosiasiain, eikä teoriain, on annettava määrätä heidän kykynsä ja sen mukaan heidän toimialansa.

Siveellisessä sivistyksessä takapajulle jääneillä miehillä on tapana arvella, että nainen on olemassa ainoastaan miestä varten, välikappaleena hänen tarkotuksiinsa. Mutta yhtä vähän kuin mies on olemassa vain naisen tähden, hänen tarkotuksiaan varten, yhtä vähän on sitä nainen. Hän on olemassa oman itsensä tähden, niin hyvin kuin mieskin. Hänen siveellinen kutsumuksensa, kuten miehenkin, on siinä, että hän kehittää kaikkia kykyjään mahdollisimman suuressa määrässä ja antautuu ihmiskunnan palvelukseen, palvellen ja toimien sillä tavalla, mikä hänen erikoisasemassaan on ihmiskunnalle edullisin.

Monet arvelevat, että tähän kysymykseen voidaan yksinkertaisesti vastata niin, että tuo ihmiskunnalle edullisin naisen kutsumus on kodinhoitajan, perheenäidin kut-

sumus. Ei tietysti ole epäilemistäkään, ettei tämä toimi olisi yhtä arvokas kuin mikä muu tahansa. Ihmiskunnan säilyminen ja menestys on varmaan suurimmaksi osaksi perheenäitien ansiota.

Naisen ruumiillisesta ja henkisestä terveydestä riippuu koko ihmissuvun menestys. Ja kuinka suuri, koko elämään leimansa painava vaikutus onkaan äidinkasvatuksella ensimmäisinä elinvuosina.

Mutta jokainen nainen ei ole sovelias äidiksi, — usean ei pitäisikään tuleman äidiksi, — samoin kuin on monta miestä, joiden ei pitäisi tuleman isäksi. Ja miljonnia taas olosuhteet estävät tulemasta äidiksi ja puolisoiksi.

Kun sen vuoksi sanotaan, että kodinhoito on ainoa oikea naisten toimi, niin silloin ei oteta tosiasioita huomioon — ja silloin katsellaan ihmistä liiaksi hänen olemuksensa eläimelliseltä puolelta.

Siihen aikaan, „kun isoisä nai isoäidin“, oli vielä syytä puhua „naisen kodinhoitajakutsumuksesta“ enemmän kuin nykyään. Mutta naisen täytyi „lähteä ulos vihamieliseen elämään“, taloudelliset muutokset pakottivat miljonnia naisia ankaraan olemassaolon taisteluun kodin ulkopuolella, — pakottivat heitä etsimään sellaisia toimia, jotka ennen näyttivät olevan miehille varattuja. Nykyään on Europan päämaissa yli 20 miljonaa naista itsenäisinä työntekijättärinä. Saksan naimakelpoisista naisista on 40 % naimattomia, eronneita tahi leskeksijääneitä. Näistä on 5 miljonaa pakotettu elättämään itse itsensä. Sitäpaitsi täytyy miljonain naitujen naisten myöskin olla ansaitsemassa. Kaikista tehtaissa työskentelevistä henkilöistä on Saksassa kolmasosa, Saksissa kerrassaan enemmän kuin puolet naisia. Ja tämä naisten ansiotyö on yhä lisääntymässä, niin hyvin maataloudessa kuin kaupassa ja teollisuudessa. — Takasinpäin ei tällainen maailmanhistoriallinen kehitys voi kääntyä — on mahdotonta saattaa naisia jälleen kokonaan perheaskareihin. Ja vaikka se olisikin mahdollista, niin ei se olisi edes toivottavaa.

Päämääränä ei voi olla se, että naiset vedettäisiin pois itsenäisestä ansiosta ja tehtäisiin riippuviksi joista-

kin „elättäjistä“; vaan päinvastoin on heille avattava kaikki toimialat, joihin heillä on taipumusta. Suurin osa ansaitsevien naisten kurjuutta johtuu juuri siitä, että heillä on avoinna liian vähän toimialoja, — että he kaikki tunkevat noille harvoille aloille ja hirveässä kilpailussa painavat palkat mahdollisimman pieniksi. Niin on esim. tuhansien ja taasen tuhansien neulojattarien ja kutojattarien laita, joiden tilasta oli eräässä Leipzigin teollisuuskamarin vuosikertomuksessa sanottu: „Palkkamäärät näillä aloilla ovat niin pienet, ettei ahkerimmallakaan työllä ansaita tarpeeksi edes vaatimattomimman elämän ylläpitämiseksi. Erityisesti koskee tämä niitä työntekijättäriä, jotka ovat yksinäisiä ja joiden täytyy elää yksinomaan tästä ansiotyöstä. He ovat suorastaan pakotettuja joko vetoamaan hyväntekeväisyyteen tahi antautumaan arveluttaville teille“. — Kuvaava esimerkki erityisten ammattialain liiallisesta täyttymisestä oli sekin, kun v:n 1887 lopulla Ranskassa 12,000 tyttöä haki samaa opettajan paikkaa.

Naisilla täytyy siis olla toimensa avioliiton ulkopuolella, eikä tyttöjä saa enää kasvattaa yksistään sitä varten, että heistä kerran tulisi hyviä emäntiä. Yhden perusteen olemme jo maininneet: se on se, että yhteiskunnalliset olot sulkevat naisilta yhä suuremmassa määrässä äidin ja puolison kutsumuksen. — Toinen syy on se, että nainen, jolla on toimi, ei tarvitse mitään „elättäjää“ eikä niin ollen ole pakotettu puutteen takia ottamaan mieheksensä ensimmäistä parasta, joka hänen kättänsä pyytää, vaan voi vasta sitten antautua uuteen elämäntehtävään, jos katsoo sen entistä tointaan paremmaksi; — ja tästä seuraisi avioliittojen oleellinen parannus. — Lisäksi on useissa tapauksissa hyvin suotavaa, jopa välttämätöntäkin, että vaimo myöskin ansaitsee, jollei miehen palkka riitä perheen kohtuulliseen toimeentuloon. Sen ohella ei sellaiselta naimisissa olevalta naiselta, jolla on vähän kotihuolia — joko siitä syystä, että hän on lapseton tahi jos lapset ovat jo jättäneet kodin, — kotiaskareet vie kaikkea hänen aikaansa; hänen ylijääpä työvoimansa kaipaa säännöllistä toimintaa kodin ulkopuolella. Ja lopuksi kykenee

yleensä sellainen nainen, joka pystyy johonkin toimeen kodin ulkopuolella, paremmin kuin toimeton täyttämään kutsumuksensa kotona koko laajuudessaan henkisesti yhdenvertaisena puolisona sekä viisaana ja tietorikkaana äitinä.

Hyvin kuvaavalla tavalla ilmenee se käsitys, että naisen oikea kutsumus on olla puolisona ja että jokainen, joka ei ole „purjehtinut avioliiton satamaan“, on eksynyt kutsumuksestaan, siinä, että naimisissa olevaa naista pidetään naimatonta arvokkaampana, vaikka hän olisi sitte arvottomin olento koko maailmassa ja naimaton taas hyvinkin ansiokas. Monen monet, joita ei puute siihen pakkotaisi, menevätkin ilman rakkautta naimisiin — jott'eivät vain jäisi „vanhoiksi piioksi“, kuten tyhmästi sanotaan. Mutta samoin kuin ei miehen arvo riipu siitä, onko nainut vai naimaton, niin ei myöskään naisen arvo.

Puolueettomuuden velvollisuus vaatii kohtelevaan eri ihmisiä samalla tavalla, jos vain ne tapaukset, joissa he esiintyvät, ovat kaikissa pääkohdissaan toistensa kaltaiset. Kaikki erilaisuus siinä tavassa, miten kahta ihmistä kohtelemme, saa johtua vain yhteishyvän näkökohdasta; se ei oikeuta erilaista kohtelua, jos kerran pääasialliset kohdat ovat samanlaiset.

Toiselta puolen velvollisuus kunnoittaa toisten persoonallista vapautta johtuu suorastaan vaatimuksesta olla muita loukkaamatta. Sillä jonkun ihmisen vapauden rajoittaminen on suoranaista pahantekemistä hänelle, se estää häntä kehittämästä kykyjään ja tyydyttämästä halujaan, — saavuttamasta sitä onnea, minkä hän muutoin voisi saavuttaa. Kaikkien vapauden rajoitusten täytyy siis, jotteivät ne oisi vääryyttä, olla yhteishyvän oikeuttamat. Jollei sitä voida todistaa, ovat ne vääryyttä.

Verrattakoon nyt vain näitä yleisesti tunnustettuja siveysperiaatteita siihen kohteluun, mikä nykyään tulee naisten osaksi. Luulenpa, että tämän kohtelun huutava vääryys on oitis meille selviävä.

Saksanmaa on nykyään — minun on vaikea sitä sanoa, mutta se on totta — tässä kohden oikeuden jakamisen suhteen jälessä melkein kaikista sivistysmaista maan

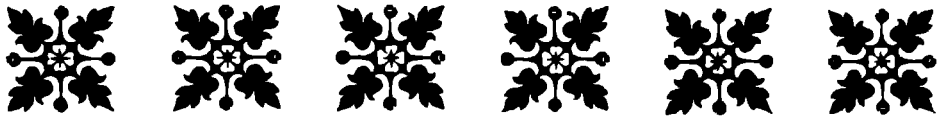
päällä, varsinkin siinä suhteessa, että siellä on naisilta melkein kokonaan kielletty pääsy yliopistoihin *). Sellaista puolustetaan monenmoisilla syillä. On niitäkin miehiä, miehiä, jotka pitävät niin suurta huolta naisten terveydestä, etteivät muka terveydellisistä syistä sallisi naisten opiskella. On vain hyvin merkillistä, että he ovat näin herkkää huolta pitäviä ainoastaan silloin, kun on kysymyksessä naisten päästäminen korkeampiin ja tuottavampiin toimiin. Että naiset antautuvat verrattomasti rasittavampiin töihin tehtaissa, kaikkein epäterveellisimpiinkin, kuten elohopeaa käsittelemään — toimivat maataloudessa ja vuorikaivoksissa, että he ompelijattarina ja kutojattarina työskentelevät 16 tuntia joka päivä, se ei noita merkillisiä ihmisystäviä yleensä ollenkaan sureta. Varmaa on myöskin, että parempiosaisten niin sanottujen „seuraelämän velvollisuuksien“ kaikinpuolinen täyttäminen, alituinen vieraissa, tanssiaisissa ja teattereissa käynti, paljon suuremmassa määrässä heikontaa terveyttä kuin vakava opiskelu.

Kokemus on jo aikoja sitten ratkaissut tämän kysymyksen: naiset menestyvät mainiosti opinnoissa, jos vain muuten elävät järkevästi. Että tilapäisesti joku opiskeleva tyttö rasittuu liiasta työstä, sellaista voi tietysti sattuua yhtä hyvin kuin että nuoret miehet rasittavat itsensä liiallisella työllä. Englannissa piti hiljattain Mrs. Fawcett näytteillä joukon valokuvia pienistä lapsista, joiden äidit olivat saaneet yliopistosivistyksen. Joku, joka tämän koelman oli nähnyt, oli selittänyt, että on mahdotonta löytää enää terveempää ja komeampaa lapsiparvea — mikä kumoaa loistavasti sen väitteen, että korkeampi sivistys muka tekee naisen äidiksi kelpaamattomaksi.

Mutta tuo opiskeluvapauden vaatimus on vain pieni osa naisliikkeestä. Miehillä ei ole tapana opiskella ai-

*) Tällä kohdalla puhuu tekijä alkuperäisessä teoksessa, Saksan erikoisia oloja silmällä pitäen, hieman pitemmältä eräistä naisten opiskeluvapauden rajotuksista, joita meidän maassamme ei ole olemassa.

noastaan opiskelua varten, vaan he tahtovat sovelluttaa saavutuksensa myös käytännöllisessä toiminnassa ja haluavat sitä kunniaa, mikä siitä seuraa; he haluavat valtion virkoja. — Mutta mikä miehille on oikein, se on naisillekin kohtuullista: ei voida vaatia, että he opiskelevat kymmenen ja kaksikymmentä vuotta vetäytyäkseen sitten elinajakseen lastenkamariin tai vierailusaliin.

VII.

Perinpohjainen muutos naisten asemassa on toteutuva vasta sitten, kun he saavuttavat valtiollisen vaali-oikeuden *) sekä yleensä oikeudellisesti tasa-arvoisen aseman miesten kanssa. Amerikalainen Salter on mielestäni täydellä syyllä kysynyt miehiltä: „Eikö meidän kansalaisina pitäisi häpeämän sitä, että vaadimme itsellemme oikeuksia, joita emme tahdo myöntää myöskin naisille?“ — Minusta ei se oikeutettu asema, jonka miehet ovat julenneet anastaa itselleen, näytä kunniakkaalta, vaan häpeälliseltä.

Naisten vapautuksen vastustajat vetoavat m. m. siihen, että naiset ovat muka vähemmän lahjakkaita kuin miehet. Tästä puhuttaessa en tahdo jättää mainitsematta sitä seikkaa, minkä jo amerikalainen Wendell-Phillips mainiossa puheessaan naisten oikeuksista on tuonut esiin: että ne ovat etupäässä toisen ja kolmannen luokan miehiä, jotka esittävät tämän todistuskappaleen, — ehkäpä siksi, että he salaa pelkäävät naisten kilpailua. Mutta tämä väite, että naiset olisivat vähemmän lahjakkaita kuin miehet, koskee asiaa, jolla ei ole mitään tekemistä sen kysymyksen kanssa tuleeko naisten saada kansalaisoikeu-

*) Tässä luvussa sisältää alkuperäinen teos hyvän joukon todisteluja naisten valtiollisen vaali-oikeuden puolesta; ne on yleensä käännöksestä jätetty pois, koska niillä ei enää ole merkitystä meidän maamme oloissa. Su o m.

det vai ei. Sillä kaikkein lahjattomimmilla ja sivistymättömimmilläkin miehillä on kansalaisoikeudet.

Mutta mitä itse tuohon kysymykseen tulee, niin varmaa on, että lukemattomat naiset ovat henkisessä lahjakkuudessa paljoa korkeammalla kuin keskinkertaiset miehet.

Kirjallisuudessa, valtiotaidossa, ihmisystävällisissä laitoksissa voivat naiset osottaa sellaisia saavutuksia, johon ainoastaan harvat miehet pystyvät. Mutta jos sanotaan, että naisten keskimääräinen kyky on alhaisempi miesten keskimääräistä kykyä, niin ei tämä todista naissukupuolen vähempilahjaisuudesta kerrassa mitään. Naissukupuolta kokonaisuudessaan on miesten väkivalta keinotekosesti estänyt kehittymästä, niin ettei ole suinkaan ihme, jos se keskimääräisessä kehityksessään onkin jäänyt jällelle. Vasta kun naisilla on useampien sukupolvien aikana ollut samat tilaisuudet avoinna, kun heille on suotu samat suuret edut ja heidän on sallittu ottaa osaa samoihin pyrkimyksiin, kun heille heidän teoistaan on annettu sama kunnia ja palkka kuin miehillekin, niin vasta silloin — mutta ei ennemmin — voidaan päättää, onko eri sukupuolten henkisissä voimissa erotusta ja mitä erotusta.

Miehet, jotka valittavat naisten pikkumaisuutta ja pintapuolisuutta, eivät ajattele, että nämä ominaisuudet — missä niitä todella on olemassa — ovat juuri seurauksia niistä epäedullisista olosuhteista, joissa naisten on täytynyt kehittyä, — siis seurauksia olosuhteista, joita nuo naisten syyttäjät tahtoisivat ikuisesti säilyttää. Syyttäjät kuuluvatkin itse syytettyjen penkille. Miehiltä on sopimatonta tehdä pilaa noista ominaisuuksista, koska he itse ovat julenneet määrätä naisille sallittavan sivistyksen laadun ja ylipäänsä kaikki lait ja ehdot, joiden mukaan naisten on elettävä. Minä toistan vielä: syyttäjät itse kuuluvat syytettyjen penkille. Kun naisen sielu on saanut täytyä ja avaroitua korkeista päämääristä, kun hänen myötätuntonsa on päässyt laajenemaan ulkopuolelle kodin ahtaan piirin, silloin saa hän saman vakavan, harrastavan ja täyspitoisen luonteen, mikä on kunnan miehille ominainen.

Minkälaista on sitten tuo miesten kehuttu „ritarillisuus“ naisia kohtaan, käy ilmi olevista oloista: miehet ovat kaikkialla säätäneet lait mitä röyhkeimmin luokkietujensa mukaan. Erittäin kuvaavia ovat säädökset, jotka koskevat aviottomain lasten isiä. Ranskassa ja muutamain paikoin Saksassakin on voimassa se oikeusperiaate, ettei isästä ole välitettävä mitään. Koko murheen ja taakan jättää tämä miesten lainsäädäntö kärsivän puolen, naisen hartioille. Tällaista johtuu naisten valtiollisesta oikeudettomuudesta. Sitä ajatellessa muistuu mieleen sananparsi: pukki on pantu kaalimaan vartijaksi. —

Englantilainen naisasianajaja, Mrs. W. Wolters huomauttaa viikkolehdessä „The Woman's Signal“ naisten sorretusta asemasta puhuessaan: „Orjuuden luonne on siinä, että toinen luokka hallitsee täydellisesti toista täysikäistä ihmisluokkaa; — ja orjuus on huono niin herroille kuin orjillekin.“

Orjuus on huono niin herroille kuin orjillekin! Se täytyy jokaisen huomata, joka tätä suhdetta vain vähänkään miettii. Kaikki etuoikeudet ja kaikinainen sorto vaikuttaa turmiollisesti molemmiin puolin, vahingoittaa niin hyvin toisen kuin toisenkin luonnetta. Se näyttäytyy aivan erikoisesti eri sukupuoltenkin suhteessa. — Se kaksinaisen siveyskanta, mikä, johtuen naisten valtiollisesta oikeudettomuudesta ja taloudellisesta riippuvaisuudesta, tällä alalla vallitsee, turmelee välittömästi miesten luonteen ja välillisesti (jollei välittömästi) myöskin naisten. Kuinka paljon turmiota onkaan johtunut ihmiskunnalle noista aivan erilaisista mittakaavoista miesten ja naisten siveellistä elämää arvosteltaessa!

Eikä naisten taistelu oikeuksiensa puolesta ole ainoastaan heidän oikeutensa, vaan myöskin heidän velvollisuutensa. Sama äsken mainitsemani englantilainen nainen lausuu tästä seuraavasti: „Minun velvollisuuteni on pitää huolta kansamme siveellisyydestä ja pyrkiä saavuttamaan valtaa voidakseni ohjata valtion toimintaa hyvään suuntaan. Minun velvollisuuteni on myös auttaa sisko-

jani, naisia, jotka kärsivät nykyisten, työtä, avioliittoa, avioeroa ja omaisuutta koskevien lakien sortoa.“

Naisten osanotosta valtion asioihin on odotettavissa sivistyksen kohoaminen. Miten paljon onkaan jäänyt käyttämättä rikkaita lahjoja, kun ainoastaan toinen puoli ihmiskuntaa on hoidellut valtion asioita!

Useimpia virkoja voisivat naiset hoitaa yhtä hyvin kuin miehetkin, luonnollisesti edellyttäen, että he ovat saaneet saman vaadittavan alkusivistyksen. E erityisen suotuisa vaikutus olisi tästä naisten osanotosta valtiovirkojen hoitoon odotettavissa n. s. siveellisyyssasiain valvomisessa, samoin terveydenhoito-, kasvatus- ja vaivaishoito-asioissa. Mutta kaikilla muillakin aloilla olisi tämä ihmiskunnan toisen puolen myötävaikutus tuottava siunausta.

Vastustajat sanovat, että jos naisilla olisi sama toimialan valintavapaus kuin miehillä, niin tulisi kilpailu vielä suuremmaksi. Mutta asianlaita on niin, että suurin osa naisia on pakotettu etsimään ansiotyötä, ja siis täytyy heidän joka tapauksessa jonkun kanssa kilpailla. Tuo väite ei niinmuodoin sisällä muuta kuin sen miesten itsekään toivomuksen, että naisten pitäisi kilpaileman ainoastaan keskenään, muttei miesten kanssa.

Tuloksena miesten ylivallasta on nykyinen tila. Se on niin raakamainen ja järjetön, ett'ei miehillä ole suinkaan syytä ylpeillä siitä. Näin ollen on kaikki murhe siitä, että naiset saattaisivat vaikutuksellaan jotakin turmella tässä „kauniissa kokonaisuudessa“, aivan perusteton. Tämä sangen vähän kaunis kokonaisuus on hyvinkin sen tarpeessa, että naiset siihen hieman valavat puhdasta rakkauttaan.

Myöskin naisten vaikutus hyvinä äiteinä on tuleva vielä paljoa tehokkaammaksi sitte kun heistä on tullut miesten tasaarvoisia ja yhtä sivistyneitä tovereita.

Halpana kohdeltu, tietämätön puoliorjatar, jollaisia hyvin useat meidän aikamme naiset ovat, ei voi kasvattaa vapaata, arvokasta, älykästä miespolvea. Eikä ainoastaan pienten lasten, vaan myöskin suurten pitäisi katsoa äitiinsä samalla lailla kuin isäänsä. Mutta nykyään on useim-

pain naisten hengen ja luonteen laatu naissuvun sortamisen johdosta monastikin sellainen, ettei täyskasvuinen, sivistynyt poika voi enää nähdä äitinsä ylemmyyttä, — ja siksi menettää äiti kaiken sen siinausrikkaan vaikutuksen, mikä hänellä voisi ja pitäisi olla.

Puolisoidenkin välinen suhde on tuleva verrattomasti korkeammaksi, kun vaimo on henkisesti miehensä tasalla, ei hänen pelkkä rakastettunsa tahi palvelijansa, vaan myös samalla sivistysasteella oleva ystävänsä, — suhde, jota nykyään valitettavasti hyvin harvoin tapaa, mutta joka epäilemättä on kerran tuleva yleiseksi. Nykyään sattuu hyvin usein, että lahjakkaat ja jalot miehet henkisesti taantuvat alemmalla asteella olevien vaimojensa takia, juuri siksi, että heitä rakastavat, tulevat uskottomiksi korkeammille pyrinnoilleen, kun eivät näe puolisonsa niitä ensinkään ymmärtävän. Myöskin siinä suhteessa on vanhaan ahdasmieliseen tapaan kasvatettujen naisten vaikutus siiveillisesti vahingollinen, että he, itse ainoastaan perheharrastuksiin kiintyneinä, tukahuttavat miehessäkin kaiken yhteistunteen ja herättävät sen sijaan perheitsekkyyttä. —

Valtiollisten oikeuksien saavuttaminen on nyt tuntuvasti parantava naisten asemaa ja samalla myös koko ihmissuvun asemaa.

Mutta naiskysymys ei ole vielä tällä varsinaisesti ratkaistu. Sillä täten tulisivat ainoastaan varakkaat ja lapsettomat naiset todella autetuiksi. — Niin kauvan kun kaikki naiset eivät ole taloudellisesti riippumattomia, ei voida perinpohjin poistaa kaikkia niitä huutavia epäkohtia, joita on nykyisessä yhteiskuntatilassa. Mutta naisten taloudellinen riippumattomuus on mahdollinen ainoastaan sosialisoidussa, yhteisöllisessä valtiossa, — ja niin liittyy naiskysymyksen ratkaisu yhteen suuren yhteiskunnallisen kysymyksen kanssa.

Naisten niinkuin miestenkin suhteen on toteutettava yleinen työvelvollisuus ja yhteiskunnallisena korvauksena on heidän saatava ylläpitonsa yhteiskunnalta.

Mutta myöskin äidin tehtävä on tunnustettava yhteiskunnalliseksi tehtäväksi — jota se itse asiassa onkin,

— ja lasten hoitaminen yhteiskunnallisesti välttämättömäksi työksi. — Äitinä ei nainen saa oman eikä lastensa elatuksen suhteen olla riippuvainen yksityisestä miehestä, vaan yksin yhteiskunnasta.

Sillä, että poistetaan vihkimäkaavasta tuo aikaisemmin mainitsemamme „ylimääräinen kysymys“ morsiamelle, mikä vaatii naista selittämään tahtovansa olla miehelleen alamainen, — sillä, että nämä sanat poistetaan — niin toivottavaa kuin se itsessään onkin — ei vielä ole paljoa voitettu, niin kauvan kun nainen jää elatuksensa suhteen miehestä riippuvaiseksi.

Vasta sitten, kun naiset yleisesti pääsevät taloudellisesti itsenäisiksi, on häviävä tuo inhottavin yhteiskunnallinen epäkohta, joka turmelee koko ihmiskunnan onnen ja terveyden, ammattihaureus ja „elatusavioliitto“ (mikä on vain elinaikaista ammattihaureutta).

Niin kauvan kun sadoilletuhansille työmiehille ja kehoja palkkaa nauttiville naisille jää ainoaksi elatuskeinoksi oman personansa myyminen, ei ammattihaureutta — ja sen tuottamaa myrkyä — voida karkottaa yhteiskunnasta. — Naisten pelkästä valtiollisesta toimintavapaudesta ilman taloudellisen yhteiskuntajärjestyksen uudestimuodostamista on odotettavissa korkeintaan tuon epäkohdan rajottaminen, mutta ei suinkaan sen poistamista.

Ja mitä tulee „elatusavioliittoon“ — oman personan myymiseen elinajaksi — ilman rakkautta — ainoastaan elatuksen tähden, — niin on Hertzka aivan oikeassa, kun hän lukemisenarvoisessa valtioromaanissaan nimeltä „Freiland“ sanoo, että tuollaisten „elatusavioliittojen“ kautta hävitetään, ei ainoastaan nykyään elävien ihmisten arvo ja onni, vaan myöskin tulevien sukupolvien mehu ja elämän ydin. Tosiasiassa onkin juuri taloudellisten seikkain usein määräävä vaikutus avioliittoja solmitessa pääsyitä nykyään vallitsevaan ruumiilliseen ja siveelliseen rappeutumiseen.

Kun naiset ovat yleisesti päässeet taloudellisesti omille jaloilleen eikä heidän enää ole pakko puutetta välttääkseen ottaa ensimmäistä parasta, joka ojentaa heille kätensä, —

silloin on häviävä myös kaksinainen morali naisen ja miehen suhteen, ja puhdas nainen on vaativa myös puhtaan miehen. Nyt on asianlaita niin, että hyvin suuri osa miesmaailmaa — juuri varakkaampien yhteiskuntapiirien miehet — oppii tuntemaan sukupuolirakkauden ensiksi sen alhaisimmassa, eläimellisimmässä muodossa. Ja samoilla miehillä, jotka ovat antautuneet prostituerattujen naisten pariin, on otsaa oikeutenaan vaatia puhtautta morsiamiltaan. Ja naiset puolestaan osottavat siksi vähän itsekunnioitusta, — mihin heidät kuitenkin suureksi osaksi hätä pakottaa —, etteivät työnnä luotaan tuollaisten miesten kättä. Siitä saavat he liiankin usein ei ainoastaan siveellisesti vaan vieläpä ruumiillisestikin kärsiä koko elinikänsä.

Kun naiset naisluokkana pääsevät taloudelliseen riippumattomuuteen, tulevat he vaatimaan „vahvalta“ sukupuolelta yhtä paljon siveellistä lujuttua kuin „vahva“ sukupuoli nykyään vaatii „heikolta“.

Naiset, jotka vastustavat yhteiskunnan muuttamista sosialistiseksi — ja kuitenkin tahtovat auttaa naissukupuolta — eivät tiedä, mitä tekevät. Sillä vielä paljoa suuremmassa määrässä kuin miesten, koskee tämä naisten etuja, naiset kun saavat enimmän kärsiä nykyisestä yhteiskuntajärjestyksestä.

No, tämä uusi asiain järjestys valmistuu vähitellen. Huomautin aikasemmin, ettei ole ollenkaan toivottavaa — vaikka olisi mahdollistakin, — että nainen vetäytyisi jälleen julkisesta ansiotyöstä takaisin yksityiseen perhe-elämään. Se ei ole toivottavaa, koska tämä naisen ansiotyö teollisuuden alalla on välttämätön ja varma keino hänen vapauttamisekseen.

Kone on tuleva niin hyvin naisille kuin miehillekin siunaukseksi. Sen hoitamiseen kun tarvitaan vain vähäisen voimia, saattaa se naisille mahdolliseksi miehistä riippumattomina suorittaa yhteiskunnallisesti hyödyllistä ja välttämätöntä työtä. Se tekee naisista tehdastyömiesten tovereita, taistelukumppaneita työn yhteisten etujen puolesta.

Ja tämä yhteinen taistelu olemassaolon puolesta kasvattaa naisten niinkuin miestenkin luonnetta. Se herättää heissä uhrautuvaista solidarisuutta, oikeaa yhteistuntoa. Syntyy uusi, parempi naistyyppi. —

Olen nyt käsitellyt ainoastaan yhtä osaa, mutta, kuten minusta näyttää, tärkeintä osaa yhteiskunnallisesta siiveysopista. Toivon, että selvittelyni panisivat lukijoita miettimään pitemmälle.

Rahasummat tässä suomennoksessa tarkoittavat aina Saksan rahaa (1 Rmk. = 1:23,5 mk.), milloin toisin ei ole mainittu.
